

Тадбиркор тадбирлими? 3

Хавфсиз-у, кераксиз ўсма 5

6

Бола азиз, одоби эса... 8

БУ МУҚАДДАС ВАТАНДА АЗИЗДИР ИНСОН!

Заҳириддин
Муҳаммад БОБУР

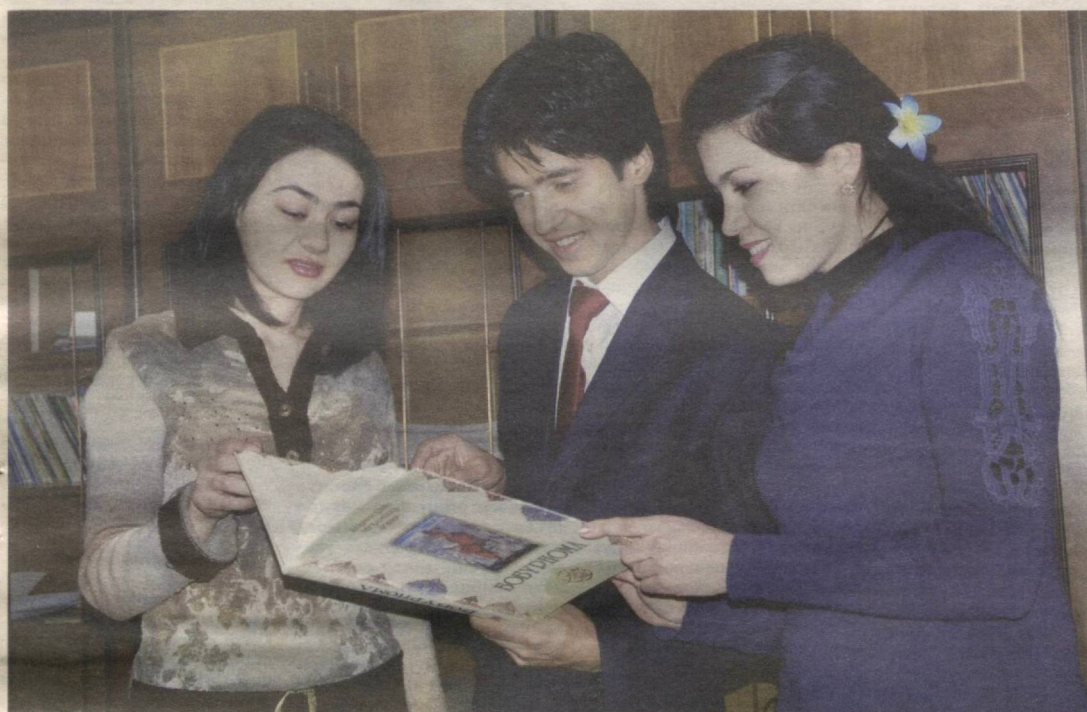
Сендек менга бир ёри
жафокор топилмас,
Мендек сенга бир зори
вафодор топилмас.

Бу шаклу шамойил била
худ ҳуру парисен —
Ким, жинси башар ичра
бу миқдор топилмас.

Ағёр кўз олидаю
ул ёр аён йўқ,
Ғам хори кўнгул ичраю
ғамхор топилмас.

Эй гул, мен зор этмаки,
ҳуснунг чаманида,
Кўзни юмуб-очқунча
бу гулзор топилмас.

Бобур, сени чун ёр деди —
ёрлиғ этгил,
Оламда кишига йўқ эса
ёр топилмас.

Мумтоз ўзбек адабиёти, сўз санъатининг буюк намояндаларидан бири Заҳириддин Муҳаммад Бобур ижодий меросини ўрганиш, тадқиқ ва тарғиб этиш мамлакатимизда истиқлол даврига келиб янада кучайди. Айниқса, ёшларимиз орасида адабиётни халққа, адабий тилни халқ тилига яқинлаштиришдек улкан вазифани шараф билан адо этган улғу шоир, адабиётшунос, фақиҳ, тилшунос, этнограф ва бошқа илмлар соҳиби Мирзо Бобур ижодига қизиқиш йил сайин ошиб бораётгани хайрлидир.

Машраб НУРИНБОЕВ сурат-лавҳаси.

4

Шафоат НУРОВА.

Тошкент вилояти Паркент тумани
Номданақ қишлоқ фуқаролар йиғинига
қарашли Юқори маҳалла маслаҳатчиси:

— Янги келинлигимда отамникига меҳмон бўлиб бордим. Онам билан гаплашиб ўтириб, “эрим” деган сўзни ишлатиб юборибман. Ойим раҳматли дарров тўхтатиб: “Ҳай-ҳай, болам, ҳеч қачон қайнона-қайнотанг, қайнопа-қайнакаларинг олдида бундай дема, уларга оғир ботади. “Ўғлингиз”, “укангиз”, “акангиз” деб гапиргин”, дея уқтирди. Яқинда бир қайнона: “Келинимга шунча ўргатдим, лекин ҳалигача оғзини тўлдириб “Фарҳод акам” дейди. Уйда-ку майли, бегоналар олдида уялиб кетаман”, дея нолиб қолди. Кўряпсизми, арзимас гап-сўз ҳам оиладаги меҳр ришталарини чирт узиши мумкин.

2

«МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ»
акциядорлик компанияси —
доимий ҳамкоримиз!

Огоҳ бўлинг!

БЕПАРВОЛИК
ҚИММАТГА
ТУШАДИ

Дунё миқёсида одам савдоси наркотрафик, қурол-яроғ савдосидан кейинги энг сардарамад жиноят соҳаси сифатида халқро ҳамжамиятни ташвишга солиб келаётди. Халқро экспертларнинг баҳолашича, ҳар йили жаҳон миқёсида 600 мингдан 800 минг нафаргача аёллар ва ёш болалар бу муҳиш жиноят қурбонига айланмоқда. Жабрланганларнинг умумий сони ҳар йили дунё бўйича 2 млн 700 минг кишини ташкил этиб, тушадиган йиллик даромад эса ўртача 7 миллиард АҚШ долларига тенг экани аниқланган. Одам савдоси ўз домига асосан ёшлар ва аёлларни тартаётгани ҳамда чегара танламадан трансмиллий хусусиятга эга экани сабабли халқро ҳамжамият томонидан инсон, оила ва жамият фаровонлигига катта хавф туғдирувчи акт сифатида баҳолиниши ҳам бежиз эмас. Шу боис бу даҳшатли офатнинг олдини олиш ва унга қарши курашиш барча давлатлар олдидаги энг долзарб масала бўлиб турибди.

Одам савдоси инсоннинг озодлиги, шаъни, кадр-қиммати ва эркин меҳнат қилишига қарши қаратилган жиноятдир. Бу инсон соғлиги ва эркинлигига жиддий таҳдид солиш билан бирга, кримноген вазиятга, шунингдек, ҳар қандай жамиятнинг иқтисодий ва маданий негизига ҳам салбий таъсир кўрсатади.

Кейинги йилларда мамлакатимизда ҳам одам савдосининг олдини олиш бўйича қатор амалий чора-тадбирлар белгиланди. 2008 йили қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси қонуни, Президентининг "Одам савдосига қарши курашиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори шулар жумласидандир. Айниқса, бу жиноят жабрдидаларига давлатимиз томонидан ҳам моддий, ҳам маънавий қўмак берилётгани эътиборга молик.

Республикаимизда кейинги йилларда одам савдосига қарши курашиш ва унинг олдини олишда маҳалла институтининг ўрни сезиларли равишда ошгани кузатишмоқда. Табиийки, ўзини ўзи бошқариш органлари (фуқаролар йиғинлари) ва хотин-қизлар билан ишлаш комиссиялари ҳам бу жараёнда янада фаолроқ бўлиши лозимлигини давронинг ўзи кўрсатиб турибди. Шундай экан, касбимиз, ёшмиздан қатъи назар, бутун дунё ахлини ташвишга солаётган одам савдоси билан боғлиқ мавзуларда, энг аввало, ўз оиламизда, қолаверса, маҳалла-қўй, иш жойимизда ҳам тарғибот-ташвиқот ишларига қўмақлашайлик. Негаки, бу битта ташкилот ёки маҳалла йиғинининг эмас, кенг жамоатчиликдан ҳам огоҳлиқни талаб қиладиган жиддий жараёндир.

Нозима ЭРНАЗАРОВА,
Тошкент юридик коллежи
ўқитувчиси.

Сарлавҳани ўқиб, бироз ишонқирамагандек, "Қайси қайнона келиннинг ўқитишга пул сарфлардан?" деган фикр хаёлимизда айланаётгандир. Тошкент вилояти Паркент тумани Номданақ қишлоқ фуқаролар йиғинига қарашли Юқорги маҳалла маслаҳатчиси Шафоат Нурова бир эмас, икки келиннинг ўқитиб, олий маълумотли қилганлардан бири.

Тўғриси, айрим маслаҳатчилар билан суҳбатлашганимизда маҳаллада қандай тадбир ўтказилгани-ю, аҳолининг коммунал тўловлардан қарзи йўқлиги ҳақида гап бошлайди. Шафоат опанинг эса ҳеч қиммикига ўхшамайдиган иш услуби бор. У асосан маҳалла хотин-қизларининг билими, маънавий савиясини оширишга эътибор қаратади.

КЕЛИНИНИ ЎҚИТГАН
ҚАЙНОНА

— Шафоат опа, маслаҳатчилик вазифасининг энг масъулияти томони нимада?

— Халқимизда ажойиб бир мақол бор: "Домланинг айтганини қил-у, қилганини қилма!". Бу гапни сўзи бошқа-ю, иши бошқа одамларга нисбатан ишлатамиз. Маслаҳатчиликнинг энг машаққатли томони мана шунда. Биз гапимиз ва амалимизни бирдек ушлашимиз лозим. Бугунги ёшларни қуруқ насихат билан оптимиздан эргаштира олмаимиз. Бунинг учун, аввало, ўзимиз ибрат бўлмоғимиз зарур.

— Ҳар кимнинг ўзига хос иш услуби бўлади. Сиз кўпроқ қандай тажрибага таянасиз?

— Бу борада менга асосан ҳаётий тажрибаларим асқотди. Биз оилада олти келин бўлганмиз. Қайнонамнинг умри узок бўлсин, ҳозир 90 ёшда. У киши ўқимини бўлмаса-да, ҳаётнинг аччиқ-чучугини тортган, оғир-вазмин аёл. Бугунги замонамизга шукрона келтириб, ўзлари яшаган даврлардан мисоллар айтиб, сабоқ чиқаришимиз кераклигини қайта-қайта таъкидлайди. Қайнонамнинг келинлиги рушдан кейинги йилларга тўғри келган. Айтишларича, уларнинг иккитагина товуғи бўлиб, ҳар куни биттадан тухум тураркан. Қайнонам ўчоққа олов ёқиб, тухумларни қайнатиб, бирини қайнотасига, иккинчисини қайнонасига бериб, ўзи эса сувины ичаркан. Бугдой нонни ҳам уларга едириб, ўзи учун арпа ундан нон ёпаркан. "Дастурхондаги бугдой нонга қўлимизни узатмасдик", деб эслайди қайнонам. Улар оғир кунларда ҳам рўзгорнинг бор-йўғига сабр-бардош билан чидашган. Турмушининг тўрт муштини кўтариб, барча қийинчиликларни енгишган. "Бир-биримизни тушунма-япмиз, характеримиз тўғри келмапти", дея арз-дод қилиб келадиган ёш қайнона-келиндарга ана шундай ҳаётий воқеаларни сўзлаб бераман.

— Айрим аёллар қайнона-сидан кўрган зугумини келинларига ҳам қўлаб, азоб беришади. Сиз бунга нима дейсиз?

— Илгари радио-телевизор йўқ эди, тўғрими? Одамларнинг онги ҳам шунга яраша бўлган. Аммо ҳозир телеэкран орқали қайнона-келин муносабатлари ҳақида турли сериаллар, кўрсатувлар бериляпти. Айрим опанингиларимиз шуларни кўриб ҳам, керакли хулоса чиқармаяпти чоғи. Баъзи ёшлар оила қурганича ҳеч қанча вақт бўлмай, алоҳида яшашни истаб қолади. "Қариси бор уйнинг париси бор" мақоли эсланмай қўйдими, дейман-да. Илгари қайнонаси йўқ уйга қиз бериламасди. Ота-оналар ҳали ҳаётнинг паст-баландини кўрмаган гўр қизларининг рўзгорини эплаб кетишига ишонмасди-да. Ўзим ҳам оила мактабидagi тарбияни қайнонамдан олганман. Янги келинлигимда рўзгор тутишга ўқувим

йўқ эди. Қайнонам уй юмушларини олти келинга бўлиб берарди. Бир куни овқат пишириш навбати менга етди. Амаллаб ошнинг зирвагини қилиб, сув қуйиб қўйдим. Кейин гуруччини қандай солишини билмай, саросимига тушдим. Қўрқанимдан ошхонада йиғлаб ўтирсам, қайнонам кириб қолди. "Вой, болам-эй, шунгайм йиғи-сигими? Мен ҳам сиздайлигимда ҳеч нарсани билмасдим, ҳали уста бўлиб кетасиз", деди-ю, енгларини шимариб, сочларини рўмолига чамбарак қилиб тугиб, ошини қандай дамлашни ўргатди. "Ана энди лаганларга сола-веринг", деб уйга кириб кетди. Қайнакаларим ошини иштаҳа билан еб бўлган. "Қайси келиннингиз пиширди?" деб сўрашди. "Шафоатхон-да!" деди қайнонам мамнулилик билан. Уялганимдан қизариб, бошимни эгиб ўтира-вердим. Ана ўшанда билмаслигимни юзимга айтиб, атрофга жар солганида қайнонамга нисбатан меҳр қолариди кўнглимда? Мақтанишга йўйманг-у, бугун келинларимга ўрнак бўлишмида у кишининг ҳиссаси катта. Умринисо ва Назокатхон ҳам янги келинликлариде баъзан овқатни шўр ёки бемаза қилиб қўярди. Қайнотасининг жаҳли қилиб қолса, дарров муросага келибтирдим: "Дадаси, сиз индаманг, қаттиқ гапириб, кўнглини синдириб қўясиз. Корним тўқ эди, деб қўя қолинг. Кейинроқ бирор нима еб оларсиз". Мана, ҳозир иккиси ҳам бири-биридан пазанда, чевар бўлиб кетди...

Темир йўлнинг икки изи ўртаси дом бир хил бўлади. Агар масофа сал ўзгарса борми, поезд издан чиқиб кетади. Оилада ҳам катталар ва кичиклар ўртасида маълум масофа сақланиши керак. Акс ҳолда, бир оила пароканда бўлиши ҳеч гап эмас.

— Мутахассисларнинг фикрича, оиланинг издан чиқиб кетишига кўпинча муомала маданиятининг етишмаслиги ҳам сабаб бўларкан.

— Тўппа-тўғри! Сизга бир воқеани айтиб берайин. Янги келинлигимда отамникига меҳмон бўлиб бордим. Онам билан гаплашиб ўтириб, "эрим" деган сўзни ишлатиб ююрибман. Ойим раҳматли дарров тўхта-

тиб: "Ҳай-ҳай, болам, ҳеч қачон қайнона-қайнотанг, қайнопа-қайнакаларинг олдида бундай дема, уларга оғир ботади. "Ўғлинингиз", "укангиз", "акангиз" деб гапиринг", деб ўргатди. Яқинда бир қайнона: "Келинимга шунча ўргатдим, лекин ҳалигача оғзини тўлдириб "Фарҳод акам" дейди. Уйда-ку майли, беғоналар олдида уялиб кетаман", дея нолиб қолди. Кўряписизми, арзimas гап-сўз ҳам оиладаги меҳр ришталарини чирт узиши мумкин.

— Суҳбатимиз бевоқифа оиладаги ришталар ҳақида кетар экан, бир муаммага ечим изласак. Бугун ака-укалар, опа-сингиллар орасида меҳр-оқибат йўқолиб бораётгани хусусида кўп эшитамиз. Аҳил-иноқ яшаётган катта бир оила овсинларнинг келишмовчилиги туфайли пароканда бўлиб кетади...

— Ҳа, ака-укалар, қон-қариндошларнинг беғоналашиб кетишига кўпинча келинлар сабаб бўлади. Мен бир оилани биламан: уч фарзанди бор, кичиги олти ойлик. Туман марказида яшайди. Қайнона-қайнотаси оладан ўтган. Қайнопа ҳам инсулгага чалиниб, бир жойда ётиб қолди. Тўққан болалари, қизлари, келинлари сансолар мансолар қилиб, хаста онаизорни қаровсиз қолдиришди. Ахир, укаси уни уйига олиб келди. Келин бир йилдан буён қайнопасига қараяпти. Ҳеч кимга чурқ этиб мақтанмайди, эрига таъна қилмайди. Ўша оилада ўсаётган фарзандлар ҳам ака-укаларига, опа-сингилларига меҳр кўрсатишни онасидан ўрганаяпти. Ана, аёлнинг ҳеч қайси китобда ёзилмаган тарбия усули!

Еттинчи фарзандим туғилганида Низомиёй номидagi Тошкент давлат педагогика университетида сиртдан ўқишга кирдим. Биринчи курсни тугатишим арафасида онам оғир касал бўлиб, тўшакка миҳланиб қолди. Мендан бошқа фарзанди бўлмагани учун уйимизга қўйиб қолдик. Мактабда ўқитувчилик ҳам қилардим. Бир ёқда — ўқиш, иш, бир томонда — онам, оила ташвишлари... жуда қийналиб кетдим. Шунда қайнонам яна жонимга ора кирди: уйимизга келиб, онамнинг оғзига овқат ту-

тиб, аҳолидан хабар олиб ўтирди. Қаранг-а, ҳозир айрим қудалар 10-15 минут бирга бўлиб қолса, гап айланиб, жанжалга бориб тақалади. Улардан тарбия олаётган келинлар, қизлар эртага қандай оила бекалари бўлиб етишади?

— Баъзида келинларини ўқитаётган қайноналар ҳақида гап кетса, ачинибми ёки афсусланибми бош чай-қаб қўйишади. Айрим қайнона-қайноталар келинни ўқитиш заҳматидан қочишади. Сиз бир эмас, икки келин-гизни ўқитиб, олий маълумотли қилибсиз. Улар бугун ишончингизни оқлашяптими?

— Катта келиним хонадонимизга келганида 19 ёшда эди. Дадаси билан маслаҳатлашиб, аввал коллежда ўқитдик. Кейин тахсилни олий ўқув юртида давом эттирди. Ўша пайтлари икки қизим ҳам тўлов-шартнома асосида ўқирди. Баъзида йўл пули тополмай, таниш-билишлардан қарз сўрасам, "Келинни ўқитиб нима қиласиз? Қизларингизни ўқитганингиз етмаяптими?" дегувчилар ҳам бўлди. Уларни олий маълумотли қилиш учун ҳатто қулоғимдаги тилла зиракни ҳам сотдим. Шундай пайтлар бўлдики, битта туфлини бешолти йиллаб кийиб юришимга тўғри келди. Пойабзалимнинг ямоқ тушмаган жойи қолмаганди. Бир куни устага олиб чиқиб, "Шу сафар охиригиси, бошқа олиб келмайман", десам, "Хижолат бўлманг, опа. Худо хоҳласа, фарзандларингиз ўқишни битириб олишса, ҳар куни биттадан янги туфли қиясиз", дея кўнглимни кўтарганди. Устанинг нијати ҳолис экан, ўша кунлар келди. Қизларим сепли келин эмас, дипломли келин бўлишди. Туртинчи қизимни узатганимиздан кейин уч-тўрт ой ўтиб, кенжатоғимга ҳам совчилар кела бошлади. Қудаларим зиёли, обрў-эътиборли одамлар бўлгани учун қизимизни унаштириб, тўй кунини ҳам белгилаб қўйдик. Аммо ичимга чироқ ёқса, ёришмайди. Сандигида кўлга илинадиган бирор нарсга қолмаган. Қизларимга айтай десам, қувёларга малол келиши мумкин. Катта келинимга маслаҳат солгандим, "Ойижон, сандигида бир талай мато бор. Уларни нима қиламан, ишлатаверинг", деб олиб чиқиб берди. Ҳаммасини эпладиг-у, каттароқ мебелга имконимиз етмади. Келиним уй ясагани борганида мебелнинг йўқлигини билинтирамаслик учун дадаси тўйлариде совға қилган каттакон гиламни деворга осиб келди. Кенжа келиним ҳам овсинидан ўрнак олиб, тўй кунини бармоғидagi узугини ечиб, қизимга тақиб қўйди: "Ойижон, мен кейинроқ бошқасини сотиб оларман, дугоналарини олдида уялмасин", деди. Икки келиним икки томонимга қанот бўлди.

Маҳалламизда келинни ўқитган қайноналар жуда кўп. Уларнинг рўйхатини тузиб, иш столимга тиркаб қўйганман: Малика Шералиева, Замира Холматова, Гулол Қамбардинова, Сапура Салоҳиддинова, Холда Қамбарова, Раҳима Абдуллаева, Зулайхо Ҳикматова... Мен ана шундай доно, ақли қайноналар яшайдиган маҳаллага маслаҳатчи бўлиб юрганимдан фахрланаман. Уларнинг саъй-ҳаракати билан 2011 йили маҳалламизда, илоё, кўз тегмасин, умуман оилавий ажрим бўлмади. Ана шунақа гаплар... Бугун маҳалладошларим фан номзодлари, олимлар тарбиялаш билан машғул.

Нигора РАҲМОНОВА,
"Оила ва жамият" муҳбири.

Оила — жамиятнинг бир бўлаги. Юртбошимиз томонидан 2012 йилга “Мустаҳкам оила йили” деб ном берилгани айтиш мумкин бўлди. Ушбу хайрли саъй-ҳаракатлар муносабати билан давлат идоралари, нодавлат ва ижтимоий ташкилотлар, хайрия жамғармалари ўзаро ҳамкорликда юртимизда оила институтини янада ривожлантириш ва такомиллаштириш бўйича қатор амалий чора-тадбирлар белгиланиб, ҳаётага татбиқ этилмоқда.

Президентимиз таъбири билан айтганда, «Халқимиз қадим-қадимдан оилани муқаддас деб билган. Оила аҳил ва тотув бўлса, жамиятда тинчлик ва ҳам-жиҳатликка эришилади, давлатда озо-йишталлик ва барқарорлик ҳукм суради. Оила фаровонлиги — миллий фаровон-лик асоси ҳисобланади». Шу маънода фарзандларимизнинг ҳар томонлама бахтли ва саодатли бўлиб камол топиши учун қулай шарт-шароитлар, энг аввало, оилада яратилса, тарбия, одоб-ахлоқ тушунарлари мукамал бўлади. Негаки, ўсмирларнинг асосий вақти уйда кечади. Шу боис улар ҳаётнинг қувонч ва ташвишлари билан ўзлари ўқиб-ўлғаяётган хонадон муҳитида танишадилар. Оиладаги аъёнлар, урф-одатлар, расм-рўсуллар ва маросимлар уларнинг маънавий дунёсини бойитишда катта аҳамиятга эга.

Сир эмаски, тарбия масаласи энг мураккаб жараён. Чунки ҳар бир оила ўзига хос олам, яъни сир-синоатга эга бўлади. Бунда ота-онанинг ҳаётга, жамиятга содир бўлаётган жараёнларга соғлом назар билан қараши муҳим роль ўйнайди. Уларнинг ўзлари фарзандларга ибрат бўлмоғи учун зийлилик даражаси, диди, савияси, муносабати баланд бўлмоғи лозим.

Ҳўш, шу ўринда ҳақли бир савол

туғилади: бизнинг ўзимиз оталик ва оналик бурчимизни қай даражада адо этаймиз? Болаларимиз илм олиш, касб-ҳунар эгаллаш, маънавият бобида кимларга эргашяпти? Ўзимизгами ёки бошқаларгами? Ана шу оил уларнинг келгуси ҳаётида жуда катта аҳамиятга эга эканини ўз вақтида англаб, керакли тадбирларни кўрсак, ҳеч қачон адашмаймиз. Акс ҳолда, эртага пушаймон бўлиб, надомат чекиб юрамиз. Бундай аҳволга тушмаслик учун соғлом оилавий муҳит, ота-онанинг обрўси, тинч-тотувлик, тўғри кундалик режими, китоб ўқиш маданиятини шакл-

камол фарзандларни тарбиялаб беришдан иборатдир.

Этиборли жиҳати, азалдан ота-оналар фарзандлари нигоҳида энг улуғ кишилардир. Шу боис ҳам болалари олдида ўзларининг энг ибратли эзгу амаллари, сифатларини намоён этишлари шарт. Инсоний фазилатлари билан эл орасида эъзоз топган кишиларнинг эртанги ворислари ҳам бир умр уларнинг ана шундай шарафли ном ва ишончларини оқлаш учун интилиб яшайдилар. Кўп бора гувоҳ бўлганмиз, қайси бир хонадонда ота-она бири-бирига ширин муомала қилса, болалар ҳам уларга эргашади.

Афсуски, гурч курмасиз бўлмаганидек, айрим оилаларда ўзаро ҳурмат ва меҳр-оқибат масаласида кўнгилсиз ҳолатлар ҳам учраб турибди. Шундай рўзгорлар борки, эр-хотин бир-бирининг иззат-ҳурматини жойига қўйиш ўрнига арзимаган баҳоналар билан жанжал чиқаришга уринишади. Ҳатто орамизда шундай аёллар ҳам борки, вақтинча ишсиз ёки хасталикка чалинган эридан нолиб, топаётган пулини миннат қилиб, фарзандлари олдида обрўсизлантиришга

чора боришяпти. Ёки аксинча, отанинг ўзи ичкилик ичиб, маст ҳолатда уйга келиб, аёлини болалари олдида ҳақоратлаб, беҳурмат қилса, ким айбдор? Бундай нохуш ҳолатни кўрган фарзандлар эртага ўз отасини ҳурмат қилади деб кафолат бера оламизми? Негаки, ҳар қандай бола ҳаддан ташқари тақдирчи бўлади. Халқона тил билан айтганда, бизнинг ҳаёт тарзими, яшаш даражамиз, эл-улус орасидаги обрў-этиборимиз, муболагасиз айтиш керакки, эртага чироғимизни ёқитиш мумкин бўлган фарзандларимиз учун мисоли ОИНАдир. Илоҳим, ана шу кўзгу ҳеч қачон хира тортмасин, дарз кетмасин.

Одилхон ИСМОИЛОВ,
Тошкент шаҳри.

ФХДЭ фаолияти

НИКОҲ ОЛДИ ТИББИЙ КЎРИГИ

Оилавий ҳаёт — иқтисодий, биологик, маънавий, ижтимоий, анъанавий ва ҳуқуқий жиҳатларни муҳассамлаштирувчи мураккаб жараён. Мустақил оила қуришнинг энг муҳим шартларидан бири, аввало, келин-куёвнинг жисмоний ва физиологик жиҳатдан етук бўлишидир. Балоғат ёшига етганлар турмушнинг қувонч-ташвишлари ҳақида тушунчага эга бўлиши, уй-рўзгор ишларини юритиш, соғлом фарзанд кўриш, парвариш қилиш ва тарбиялашга тайёр бўлишлари лозим. Шу маънода ҳукуматимиз томонидан тасдиқланган “Никохланувчи шахсларни тиббий кўриқдан ўтказиш тўғрисида”ги низомга қўра, бўлгуси келин-куёвлар ФХДЭ бўлимига никоҳни қайд этиш учун ариза бергач, тиббий кўриққа йўлланма олишлари шарт. Бу жараёнда улар сил, тери-таносил, гиёҳвандлик, ОИВ/ОИТС ва руҳий касалликлар билан боғлиқ текширувлардан ўтказилади. Бу хасталикларнинг бевоқиф наслдан наслга ўтиши тиббиётда исботлангани учун ҳам мақсуд кўриқда алоҳида эътибор қаратилади.

Таъкидлаш керакки, тиббий кўриқ фуқароларнинг яшаб жойидаги туман (шаҳар) поликлиникалари ва соғлиқни сақлаш тизимининг бошқа муассасаларида бепул амалга оширилади. Никохланувчи шахсларни текшириш натижасида дарҳол даволашни талаб этувчи касалликлар аниқланса, улар белгиланган тартибда тегишли тиббиёт муассасаларига йўналтирилади.

Никоҳ олди тиббий кўриги бўлгуси келин-куёвнинг саломатлигини муҳофаз қилиш билан бирга, туғилажак фарзандларнинг соғлом ва баркамол бўлиб воғта этишини кафолатловчи муҳим омил саналади. Афсуски, ҳанузгача орамизда шомма-шопарлик, эскича қарашлардан қутула олмаслик ва каттабинлик оқибатидеги ёшларимизнинг бахти ва умрига зомин бўлаётган ҳолатлар учраб турибди. Бундай кўнгилсиз воқеаларнинг олдини олишда хотин-қизлар қўмиталари, ФХДЭ, халқ таълими, соғлиқни сақлаш бўлимлари, маҳалла-қўй, ҳуллас, кенг жамоатчилик ҳамкорлигида фаоллик кўрсатиши шарт.

Шоирахон БОЛТАЕВА,
Хоразм вилояти Хазорасп туман
ФХДЭ бўлими мудир.

Реклама ўрнида

ТАДБИРКОР ТАДБИРЛИМИ?

ёки кунига 150 минг сўм соф даромад
олмоқчи бўлсангиз...

туман марказида тажриба ошириб келдик. Барча қийинчиликлар ортда қолди, бугун биз пиширган нонлар нафақат маҳалладошларимизга, балки туманимиз ахлига ҳам манзур бўлмоқда.

“Дилором-Мадинабону” нон цехида беш нафар йигит-қиз кунига 1500–2000 та қолипни нон тайёрламоқда. Иш икки

сменада ташкил этилган. Собир Худойбердиев, Хурсанали Холматов, Наргиза Мирзаахмедова, Шухрат Турдиполонов каби тажрибали новвойлар самарали меҳнат қилиш билан бирга, шогирдлар ҳам тарбиялашяпти.

Ҳар тонг Мингчинор қишлоғидаги кам таъминланган ўрта оилага бепул нон тарқатиш қанда қилинмайди.

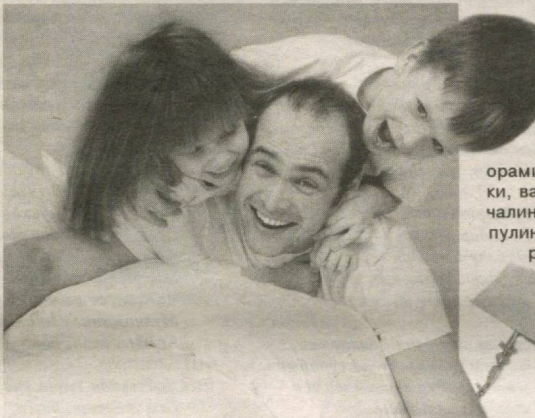
— Тадбиркорлик тадбиркорликка йўл очаркан, — дейди Фарҳод ака. — Уч йил аввал меҳмондорчиликка борганимизда уй эгасининг товук фермасини кўриб, менда ҳам шу ишга иштиёқ уйғонди. Аввалига икки юзта товук олиб, салкам икки йил тажриба ўтказдик. Йил бошидан бери саноат усулида 2000 та бройлер товугини боқаямиз. Насиб

этса, аҳолимиз арзон ва сифатли парҳез гўшти билан таъминланади. Келгусида сертхум товук боқишни режалаштириб турибмиз. Ҳисоблаб чиқдик: 1200 та паррандадан кунига 150 000 сўм соф даромад кўриш мумкин экан. Энг асосийси, тадбиркорлик оиладаги ҳамжиҳатликни ҳам мустаҳкамлашга хизмат қиларкан. Ҳамма бир мақсад йўлида интилади-да! Турмуш ўртоғим билан уч фарзандни воғта етказдик. Ўғлим Ҳожиакбар ёнимга кирди, энди барча ишларни бошқаришни унга ўргатайман. Келимин Муножатхон эса хусусий фирмамиз раҳбари. Иккаласи ҳам ўз вазифаларини пишиқ, пухта адо этишяпти.

Ишнинг кўзини биладиган бундай одамлар билан суҳбатлашсангиз, сиз ҳам нималардир қилингиз, тадбиркорлик фаолиятини бошлаб юборингиз келади. Айниқса, бахтли яшаш сирини топгандек бўласиз.

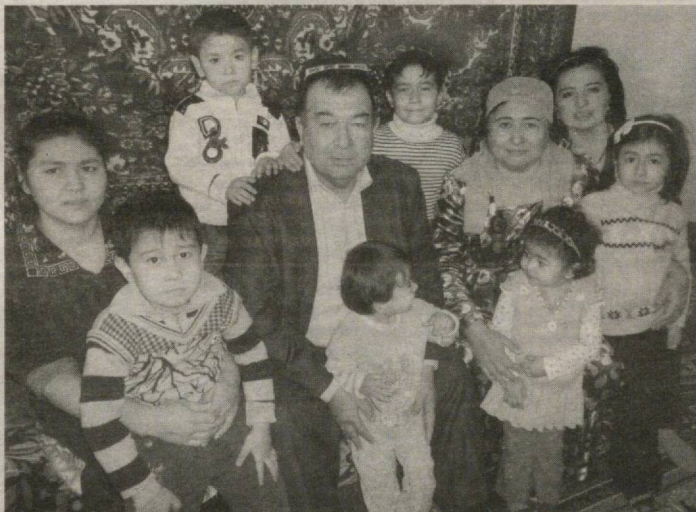
— Набираларим Абулфайзхон, Мадинабону, Азизбек, Саидбек, Маликабону ва Севинчнинг уйни бошига қўтариб ўйнаётганини кўриб кўнглим яйрайди, — дейди суҳбатдошимиз. — Бугуннинг боласига айланиб қолгим келади. Ҳали мактабга ҳам бормаган набираларим ўзбек, рус, инглиз тилида бийрон шеър айтиб, тутилмай санаб беришганида фарзандларимиз биздан-да бахтли ҳаёт кечирishiга чин дилдан ишонаман...

Нигора ЎРОЛОВА,
“Оила ва жамият” муҳбири,
Тошкент вилояти

Эрта тонг Мингчинор маҳалласидан ўтсангиз, иссиқ ноннинг ҳиди димофингизга уради. Аста-аста қадам ташлаб, нон иси келаётган манзилга қандай етиб борганингизни сезмай қоласиз. Қўли-қўлига тегмай ҳамир зуवालсини тарозига тортаётган йигит-қизлар ҳавасингизни чандон орттиради. Печдан қизариб чиққан нонларни кўриб янада қувонасиз.

— Раҳматли қайнотам Қодирхўжа отанинг маслаҳати билан ўн уч йил аввал нон цехи очгандик, — дейди суҳбатдошимиз Куйи Чирчиқ туманидаги Мингчинор фуқаролар йиғинида истиқомат қилувчи тадбиркор Фарҳод ака Қороев. — Қишлоғимиз нисбатан чеккароқда жойлашган, туман марказидан нон олиб келиш қийинчилик туғдирарди. Қари билгани пари билмас, деган гап бежиз айтилмаган экан. Қайнотам “Маҳалладошларингиз беминнат хизмат қилсанг, кам бўлмайсан!” деганди. Ўша йили ҳовли-мизнинг бир четидеги мўъжазгина “Дилором-Мадинабону” цехини ташкил қилдик. Ҳар ишнинг ўзига яраша қийинчилиги бўлар экан. Нонларимиз ўшамай, савдомиз юришмай, тушқунликка тушган пайтларимиз ҳам бўлган. Турмуш ўртоғим Дилоромхон билан маслаҳатлашиб,

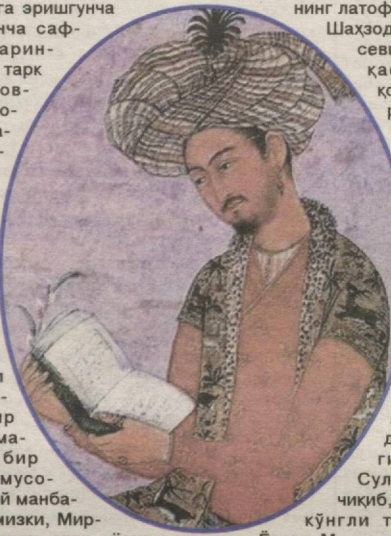
Машхурлар ҳаётидан

Машхурлар ҳаёти ҳақдаги хотиралар, уларнинг оилавий бахти тўғрисидаги ҳикоялар кўпчилик учун қизиқ. Шу маънода буюк шоҳ ва ҳассос шоир Заҳририддин Муҳаммад Бобурнинг оилавий ҳаёти ҳам эътиборга молиқ бўлиб, бу ҳақда "Бобурнома"да батафсил битилган. "Тарихи Рашидӣ", "Табақоти Акбарӣ", "Шажарот ул-атроф", "Хулосат ул-Ақбар", "Хулосат ут-таворих", "Ҳумоюннома" каби тарихий асарлардан ҳам ул зот хонадонни, аждод ва ақраболарни ҳусусида қизиқарли маълумотлар, нақл ва ривоятлар учрайди.

Бобур ҳазратларининг деярли ярим умри муҳораба майдонида ўтди, курашларда гоҳ зафар қучди, гоҳ мағлубият аламини чеқди. Ватандан худди, бегона юртларда саргаштали азобини тортди. Ниҳоят, Ҳиндистонда буюк салтанат барпо этди. Бунга эришгунча қанчадан-қанча сафдошлари, қариндошлари уни тарк айлади. Алғовдалгов ҳаёт Бобурнинг оилавий муносабатларига ҳам таъсир этди. Ахир, у билан ёнма-ён жаҳонгашта юриш, бирор жойда муқим яшай олмаслиқ укубатига ҳар қандай аёл ҳам чидайвермасди. Бир қарасанг — маликасан, бир қарасанг — мусофир... Тарихий манбалардан биламизки, Мирзо Бобур ҳамisha аҳли аёлига

бонубегимни ҳам бирдек суйган. Маъсума балоғат ёшида Муҳаммад Мирзо исмили шахзодага (Бадузмамоннинг ўғли) кўнгил қўйди. Муродига етди, бахтли ҳаёт кечирди. Қолган тугилиб ўсган Гулбаданбегим (Ҳумоюннинг синглиси) Агра-нинг лаатофатли қизи бўлди.

Шахзода Хўжихир унга севиб уйланди. Бахт қасри эшигини қоққан икки ёш биринчи фарзандларига Саодатёр деб ном қўйди. Ҳумоюннинг кейинги синглиси Гулрангбегим эса Муҳаммад Мирзо исмили ашрафзодадан ёқтириб турмушга чиқди. Салима исми мўмингина қизни тарбиялаб, вояга етказди. Гулчеҳрабегим эса Аббос Султонга турмушга чиқиб, оилавий ҳаётдан кўнгли тўлди. Ҳаётини Ёдгор Мирзога бахшида этган

МИРЗО БОБУР ИБРАТИ

эътиборли бўлган, меҳр кўргузган.

Бувиси Шохбегимдан хато ўтди, унинг фитнаси билан Султон Санжар исён кўтарди... Муҳаммад Бобур катта онаси хузурига борди. Шохбегим кўрқув ва хижолатдан қалтираб, кўзини олиб қочар, ўзини қўярга жой томомай қолганди. Бувисини ноқулай аҳволдан қутқариш учун жўмард Бобур тиз чўқди, унинг тиззаларига бош қўйиб: "Чарчадим, бувижон. Сафарим бағоят қийин ва азиятли кечди, — деди титроқ овоз билан. — Тиззаларингизда бироз мизигиб олай..." Уйку қаёқда? Шу топда онаси Қутлуг Нигорнинг синглиси Меҳрингор қилиб келди. Ўрнидан турган Бобур ҳеч нарса рўй бермагандай "Холажон!" дея ўзини унинг қучоғига олди.

Мирзо Бобур икки аёл — онаси Қутлуг Нигор ва онаси Хонзодабегимнинг пойига бир умр бош уриб, хурматини бажо келтирди. Меҳрибон онаси Хонзодабегим Самарқанд камали чоғида жигарини қутқариб қолиш учун ўзини Шайбонийхонга бахшида қилган эди. Ўзбек ҳукмодори устидан зафар қучган Исмоил Сафавий эса Хонзодабегимни бебурд ва золим бек — Нажмисонийга бериб юбормоқчи бўлди. Мирзо Бобурнинг жиғи ўн бир яшар Хуррамшоҳ ҳам золимлар қўлида эди. Шоҳ Исмоил уни қатл этиш тўғрисида фармон берди. Дунё кўз олдида чирпирак бўлган Бобур дарҳол Марвага чопар юборди. Қўрилган қатъий чоралар тугайли навкарлар Хонзодабегим ва Хуррамшоҳни Қўндўзга — Бобур хузурига олиб келишди.

Заҳририддин Муҳаммад Бобур ўғиллари Ҳумоюн, Комрон, Ҳиндол ва Аскар қатори қизлари Маъсума Султонбегим, Гулбаданбегим, Гулрангбегим, Гулчеҳрабегим, Шахри-

эрка қиз Шахрибонубегим ҳам саодат ила сийланди.

Фарғонадан Ҳиндга қадар томир отаётган меҳр-оқибат, мустаҳкам боғланаётган қариндошлик ришталаридан Мирзо Бобурнинг юзи ёруғ эди. Лекин гоҳо майда-чуйда хиёнатлар, ўғиллар ва қувлар орасидаги ихтилофлар унинг оромига раҳна солар, юрак-бағрини қон қилиб юборарди. Бобуршоҳ оламдан ўтгач, қувлардан бири Зиёд Маҳдий Хўжа тахт-тоғни эгаллаш учун ҳаракат ҳам қилиб қўрди, нияти барбод бўлди.

Буюк Акбарнинг таклифи билан Гулбаданбегим ёзган "Ҳумоюннома"да Мирзо Бобурнинг қанчалик оилапарвар бўлгани қаламга олинди. Айниқса, улуғ шоҳ ҳаётидаги сўнги лаҳзалар тафсилоти бағоят таъсирли...

Ҳумоюн оғир аҳволда ётибди. Унинг жони учун машхур Қўхинур оломсини тасаддиқ қилиш сўралапти. Ё, Оллоҳ, бойлик қўриятими уларнинг кўзига?! Жон керакмасми? Бобур ажал билан олишаётган ўли атрофида айланиб, Яратганга илтижо қилди: "Ўтинаман, Худойим, жон керак бўлса, мана, менинг жоним..." Қўп ўтмай, Ҳумоюн оёққа турди. Бобур эса... Ўғлига келган ажални ота ўзига олдимми?

"Ибратли ҳаёт кечиргани, гўзал фазилатлар эгаси бўлгани учун ҳам Мирзо Бобур биз учун азиздир..." деб ёзган эди атоқли адабиимиз Пиримкул Қодиров. Чиндан ҳам, буюк шоҳ ва ҳассос шоирнинг шахсияти, оила аъзоларига, қариндошу бегоналарга муносабати замонар оша башариёт учун ибрат бўлиб қолаверади.

Муҳаммад ШОДИЙ

КўНГЛИМИЗ ОЙЛАРДА, ОВОЗ НАЙДАДИР

СЕН МЕНИ...

Ўзбекча бир "оҳ" ҳам билинар,
Юрак жон жойидан тилинар,
Ўзингдан ҳимоят тиланар,
Сен сезгир яратдинг,
Худойим, минг шукур.

Севсам, ишқ изҳорим аниқдир,
Раддиям, инкорим аниқдир,
Тазаррум, иқдорим аниқдир,
Сен кескин яратдинг,
Худойим, минг шукур.

Ўқинсам, наслар деб ўқиндим,
Тўқилсам, ному деб тўқилдим,
Ўқинсам, тикларга юқиндим,
Ўзинг мард яратдинг,
Худойим, минг шукур.

Сўз айтсам, пичирлаб айтмасман,
Тиғ отсам, елкадан отмасман,
Дўст туғул ёшимни сотмасман,
Сен баланд яратдинг,
Худойим, минг шукур.

Дардларим ичига чўкса бўлади,
Шу қадар тозадир — ўпса бўлади,
Гўдаклар бошидан тўкса бўлади,
Сен бекин яратдинг,
Худойим, минг шукур.

Чиройли яшайман, биларман,
Сўлмасман, қарсиллаб сўнарман,
Ўсам ҳам бир гўзал ўларман,
Ўзинг чин яратдинг,
Худойим, минг шукур.

РОЗИ КЕТДИНГИЗМИ?

Қизғалдоқ баргидай икки жуфт китоб,
"Мен ҳақман" дегувчи бир жуфт қорақўз,
Қалабда довулаб ётса-да офтоб,
Кўп аёзлар кўрган мискингина дўст...
Ётганим шу бўлди, шу бўлди имкон,
Рози кетдингизми мендан, онажон?

Тоғ кесиб, дарёлар бошлаб келмадим,
Ҳансираб ётибди Орол — толғин от.
Эртақ одамича бўла билмадим,
Эртақ эртақ экан, ҳаёт бу — ҳаёт.
Ётганим шу бўлди, шу бўлди имкон,
Рози кетдингизми мендан, онажон?

Қуёш ўз ўтидан бўлганда беҳол,
Узоқ осмонларга боқиб эландим.
Бола тилагандай бефарзанд аёл,
Қақраган ерларга ёмғир тиландим.
Ётганим шу бўлди, шу бўлди имкон,
Рози кетдингизми мендан, онажон?

Ҳали китобларим бўлар бир даста,
Ўжар болаларим бахти ярқирар.
Ёмғирлар ёғди тиниқ, оҳиста,
Қумларнинг ўрнида дарё ҳайқирар...
Ётганим шу бўлди, шу бўлди имкон,
Рози кетдингизми мендан, онажон?

Тилга босдим, ўчди сўзим учқуни,
Лабимда жилмаяр таскимим нақши.
Ҳар лаҳза азиздир, дунё уч қулиқ,
Қўйналиш — табиий, яшамок яхши.
Ётганим шу бўлди, шу бўлди имкон,
Рози кетдингизми мендан, онажон?

ТАҲРИРИЯТДАН:

Доиниманд шоирларимиздан бири шеърда инсон туйғуларини тарбиялашнинг мислсиз ҳикматлари бисёрлигини алоҳида таъкидлагани бежиз эмас. Зеро, ҳар бир ўқувчи, шеърхон руҳида инсонийлик, эзулик ва Ватанга муҳаббат туйғуларини тарбияламоқ, уйғотмоқ ҳам энг савобли амаллардан бири. Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими, "Шуҳрат" медали соҳиббаси ҚҮТЛИБЕКА (Раҳимбоева) ҳам ўзбек шеърятига дамуносаб ўрни, ўзига ҳос овозига эга бўлган етук шоирлардан биридир. Вақт шамоли тинчлик элгани сайин инсоннинг ёни билан бирга унинг туйғулари ҳам улғайиб юксалиб боради. Шу маънода заҳматкан ижодкор ўзининг қарийб ўттиз йиллик сермазмон ижодий фаолияти давомида бир-биридан гўзал китобларини мухлисларига тақдим этди.

Биз бугун олтинчи баҳорини қариндаётган дилбар шоирани минг-минглаб мухлислари номидан чин дилдан қўтлаб, ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

Кўнгли мулки

ҚҮТЛИБЕКА

КЕЛИНГ, ЖОН

Ўртамизга ёқиб умид шабини,
Таскин билан бутлаб дунё қамини,
Ишқ билан қайтариб гўсса дамини,
Келинг, жон, бир тоза суҳбат қуроли.

Мен сизни Ҳумодан тушган патим дей,
Нозларим кўтаргич заранг қатим дей,
Дил дардимни тиккич тилло қатим дей,
Келинг, жон, бир тоза суҳбат қуроли.

Жаннат бўйин тўккан жамбилим, денг сиз,
Сайраб-сайраб ўтган булбулим, денг сиз,
Тиззамга тиз чўккан сумбулим, денг сиз,
Келинг, жон, бир тоза суҳбат қуроли.

Роҳат кўргонимнинг синчисиз, дей, мен,
Чайқалгич уммоним тинчисиз, дей, мен,
Мулкимнинг сотилмас ганжисиз, дей, мен,
Келинг, жон, бир тоза суҳбат қуроли.

Лабларида гунча ундиргувчим, денг,
Ғам лашкари босса, синдиргувчим, денг,
Ялиниб амрига қўндирувчим, денг,
Келинг, жон, бир тоза суҳбат қуроли.

Кўнглимиз ойларда, овоз найдадир,
Бугунги бу жунун эрта қайдадир,
Ҳарна дунёлари ишқдан майдадир,
Келинг, жон, бир тоза суҳбат қуроли.

Биринг кўзимнинг чўғи,
Биринг эса ойғунчам.
Бойвачча бўлгин, ўғлим,
Қизим, бўлгин бойвучча.

Мен нимага эришдим,
Силмасам ҳам, чатнадим.
Ҳаммага бахт беришинг
Иложини топмадим.

Ахир, жоним сабилмас,
Мунис аёл жонидай.
Ўтмай ғариб каби ман
Ўткинчи жаҳонидан.

Тиллақош олиб беринг,
Ярқирасин мангайим.
Юрай қаддини кериб,
Зийнатлигим ангайим.

Олиб беринглар, тақай,
Олмос бўлсин балдоғим,
Қўлимга хино ёқай,
Лолаласин бармоғим.

Зардан бўлсин қовушим,
Юрсан қўйлаб юборсин.
Оёғимга ёпишиб,
Тикан уйнаб юборсин.

Бойвачча бўлгин, ўғлим,
Қизим, бўлгин бойвучча.
Ерда ўтирган кўнглим
Қўкка ўрласин қилим.

ХАВФСИЗ-У, КЕРАКСИЗ ЎСМА

Кузги қияшк мавсумда ўткир респиратор вирусли инфекция, грипп хасталиклари авж олади. Айниқса, ёш болалар орасида тез тарқалади. Бунга одам организмининг толиқиши, витамин ва минералларга эhtiж ошгани боис имунитет пайсaiйиш сабаб бўлади. Яна, бурун ва бурун-ютқунда учрайдиган хавфсиз ўсмалар оқибатида бактерия ва вирус инфекциялари ривожланиб, касаллик чақириши мумкин. Олий тоифали шифокор Ражаб Нисов билан шу ҳақда суҳбатлашдик.

Соғлиғимиз — бойлиғимиз

— Бурун хавфсиз ўсмаларининг неча тури мавжуд? Уларнинг саломатлиғимиз учун қандай зарари бор?

— Хавфсиз ўсмалардан бурун тўсигининг қонаб турувчи полипи кўпроқ учрайди. У томирларга бой фиброматоз тузилмадан иборат бўлиб, бурун тўсигининг учдан бир қисмида жойлашган бўлади. Тез-тез бурун қонаши, нафас олишнинг қийинлашиши касаллиқнинг асосий белгиларидан ҳисобланади. Ўсма типидagi шиллиқ парда ва тоғай усти пардасини ультра товушли скалпел ёрдамида осонгина олиб ташлаш мумкин.

Полипоз этмоидитнинг келиб чиқиши инфекция ёки аллергия билан боғланади. Бир йўла буруннинг бошқа олд бўшлиқлари ҳам зарарланади. Беморни вақти-вақти билан бурун қаншаридаги оғриқ безовта қилади. Оқадиган шиллиқли ёки йирингли ажралмалар ҳидли бўлади. Бурундан нафас олиш қийинлашади, ҳид сезиш ҳусусияти пасаяди. Риноскопия қилинганда (олд ва орқа) ўрта ва юқори бурун йўлларида ажралма, ўрта бурун йўлида полиплар аниқланади. Ташхис рентгенологик текширув билан тасдиқланади. Полипларни хирургик йўл билан олиб ташлаш, зарарланган бўшлиқдан экссудатнинг оқиб кетишини яхшилаш ва дренаж функциясини тиклаш учун ҳужайраларни очиб қўйиш сурункали этмоидитни даволашнинг асосий усули ҳисобланади. Қайталанмишларга йўл қўймаслик учун жарроҳлик амалиёти операцион микроскоп ва микроасбоб-ускуналар ёрдамида қилиниши лозим. Полипларни олиб ташлашда криотасирот, хирургик ультраовуш ва лазер аппаратлари ҳам ишлатилади. Полипоз жараён узок вақтгача қайталанаверадиган

бўлса, видиев нерв нейроектомия қилинади, бу бурун бўшлиғи тўқималари трофикасининг ўзгаришига олиб келади. Бундай операция жуда самарали муолажа ҳисоблансада, лекин техник нуқтаи назардан

ридан қийин. Шу боис ҳали кенг қўлланилганича йўқ.

— Аденоидларчи, улар қанақа ўсма? Неча ёшдаги беморларда кўпроқ учрайди? Вақтида даволанмаса, қандай оқибатларга олиб келиши мумкин?

— Аденоидлар бурун-ютқун бодомча безининг гепертрофияси бўлиб, кўпича 3-8 ёшдаги болаларда учрайди. Аденовирус инфекцияси, грипп, қизамик, скарлатина, бўғма, ринитлар ва синуситлар бурун-ютқун бодомча безининг ўсиб кетишига сабаб бўлади. Бунда бурундан нафас олиш қийинлашиб, аденоидлар юз скелети ва кўкрак қафасининг қийшайишига, калла ичи босимининг ошиб кетишига, ривожланаётган бода организмнинг функционал ўзгаришларига олиб бора-

ди. Аденоидлар бурун-ютқун гўмбазидagi асосий жойни эгаллаб, қисман ёки тамомила тўлдириб туради.

Касаллик бурундан нафас олишнинг қийинлашуви, шиллиқ ажралманинг оқиб туриши, бурунга кириш жойида тери таъсирланиши билан характерланади. Бунда бола оғзини очиб ухлайди, уйқуси нотинч бўлади. Тунда сийдикни тутат олмаслик, лорингоспазм кузатилади. Яна, бемор тез-тез шамоллаб қолади. Касаллик ўзига хос ташқи ёфода (юзининг аденоид тип), олдинги ва орқариноскопия, бурун-ютқунни бармоқ билан ва оптика ёрдамида текшириш орқали, ютқун рентгенографиясига асосланиб аниқланади. Аденоидлар борлиги ва улар туфайли организмда пайдо бўлган патологик ўзгаришлар операция қилишни талаб этади.

Яқинда бизга беш ёшли Бобур исмли болани олиб келишди. Бемор муайян текширувлардан ўтказилгач, аденоид борлиги аниқланди. Ушбу касаллик натижа-сиди миёга килород этишмаган ва бола ривожланишдан орқада қолган. Териси рангининг ўзгариши, танасида ҳам деформация кузатилган. Жарроҳлик операциясидан кейин Бобур яхши нафас оладиган, тинч ухлайдиган бўлди.

— Бу каби касалликларнинг қандай олдини олиш мумкин?

— Бундай хавфсиз ўсмалар нимжон, камқувват, имунитети паст болаларда кўпроқ учрайди. Касаллик авж олмаслиғи учун бурун, қулоқ, томоқдаги яллиғланишларнинг олдини олиш, вақтида шифокорга мурожаат қилиш керак. Мутахассис тавсиясига кўра даволаш ва профилактика ишларини олиб бориш, болани кўпроқ спорт билан чиниқтириш ва витаминотерапия ўтказиш лозим.

Шахноза РОФИЕВА
суҳбатлашди.

Савол-жавоб

ЎН ЕТТИГА ЕТМАГАН ҚИЗЛАР

16 ёшдаман. Ўзимдан беш ёш катта йигит билан аҳду паймон қилганмиз. Унинг уйдагилари яқинда совчи юборишди. Ота-онам розилик билдиришди, лекин маҳалламиз маслаҳатчиси “Ҳали ёшига етмабди, шошилманглар. Барибир ФХДЁ бўлимида никоҳини расмийлаштиришмайди”, дебди. Бўлғуси қудалар эса холи-жонимизга қўйишмаяпти. Нима қилайлик?

Нигора,
Чирчик шаҳри.

Никоҳ — фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш бўлимида мамлакатимиз ҳудудида белгиланган тартибда қайд этилади. Аввало, Ўзбекистон Республикаси Конституциясида таъкидлаб қўйилгандек, никоҳ томонларнинг ихтиёрий розилиғи ва тенг ҳуқуқлилиғига асосланган ҳолда тузилади. Шунингдек, Оила кодексига никоҳ ёши эркаклар учун 18, аёллар учун эса 17 ёш қилиб белгиланган.

Никоҳ қуриш истағида бўлган фуқаролар, яъни йигит ва қиз ФХДЁ бўлимига тўйдан бир ой аввал ариза билан мурожаат этишиб, тегишли тартибда тиббий кўрикдан ўтганларидан сўнг уларнинг никоҳи гувоҳлар иштирокида расман тасдиқланади.

Айримлар, ҳозирча шаръий никоҳдан ўтиб қўя қолайлик, тўйдан кейин расмийлаштирсак ҳам бўлаверади, деган нотўғри қарашдан воз кеча олмайётгани оқибатида кейинчалик қатор кўнгилсиз ҳолатларга дучор бўлишмоқда. Натижада, икки томон ўртасида ўзаро низо ва келишмовчиликлар кижиб, ноқонуний ажралишлар ҳам содир этилаётир.

Тахририятга савол билан мурожаат қилган Нигорахон синглимизнинг ёши 16 дaлиғини инобатга олсак, яна бир йил қутишга тўғри келади. Фақат узрли сабаблар бўлгандагина никоҳланувчиларнинг илтимосига биноан туман (шаҳар) ҳокими никоҳ ёшини кўпи билан бир йил муддатга қайтариши мумкин. Қолаверса, Оила кодексининг 26-моддасида никоҳ тузишга монелик қиладиган ҳолатлар (локал биттаси бошқа никоҳда турган шахслар, насл-насаб шажараси бўйича тўғридан-тўғри қариндошлар, туғишган ва ўғай ака-укалар билан опа-сингиллар, шунингдек, фарзандликка олинганлар ва фарзандликка олганлар, биронтаси руҳий жиҳатдан суд томонидан муомалга лаёқатсиз деб топилган шахслар ўртасида) қатъий тартибда қайд этиб қўйилган.

Саволга Тошкент вилояти Чирчик шаҳар 1-сонли ДНИ нотариуси Давронбек ИБОВОД ва Қуйи Чирчик туман ДНИ нотариуси Рустам НОРОВ жавоб беришди.

Анжуман

ТИЛ БИЛГАН ЭЛ БИЛАР

Тошкент давлат маданият институтида ўтказилган илмий-маърифий тадбир ана шундай номланди. Унда илмга чанқоқ, изланувчан ёшлар инглиз тили бўйича билим ва истеъдодларини намойиш этишди. Институтининг инглиз тили фани ўқитувчиси Маҳфуза Пулатова раҳбарлигида ҳар йили анъанавий тарзда уюштирилаётган кечада халқ бадиий ижодиёти факультетининг оммавий байрамлар режиссёри бўлими талабалари тайёрлаган мусиқали дастур, иқтидорли йигит-қизлар томонидан ижро этилган дуэт, баҳри байт ҳамда қизиқарли саҳна кўринишлари йиғилганларда катта таассурот қолдирди.

Барно МИРЗААХМЕДОВА,
“Оила ва жамият” муҳбири.

РЕКЛАМА • РЕКЛАМА • РЕКЛАМА • РЕКЛАМА • РЕКЛАМА • РЕКЛАМА • РЕКЛАМА • РЕКЛАМА

«ЎКТАМХОН-НУР» ўқув маркази

қунидаги ўқув курсларига таъкиф этади:

Тикувчилик — 3 ой, бошловчилар — 6 ой.
Тўй ва оқшом либослари — 1-2 ой.
Аёллар костюм-шим, плаш-пальто — 1-2 ой.
Ҳамшира — 6 ой. 4 ойи ўқиш, 2 ойи амалиёт.
Ҳамшира (тежор) — 3-4 ой (амалиёт билан).
Тиббий массаж — 2 ой. Нуктали — 1 ой.
Торт ва пишириқлар — 2 ой.
Пишириқлар олий курси — 1 ой.
Уйғур, Европа таом ва салатлари — 1 ой.
Аёллар сартарошлиғи — 3 ой.
Тўй ва оқшом турмаклари ва макияж — 1 ой.
Бухгалтерия ҳисоби — 3 ой.
Элита парда ва чойшаблар тикиш — 1 ой, Элита парда ва чойшаблар тикиш олий курси — 1 ой.
Сартарошлик — 2-3 ой (ўғил болалар учун).
Каштачилик — 3 ой (машинада вышивка).
Тўқувчилик — 2-3 ой.
Инглиз тили — 3 ой.
Рус тили — 3 ой.
Бисер, яъни мунчоқ тикиш — 2 ой.
Сунъий гул ясаш — 1-2 ой.
Компьютер сабоқлари — 2 ой.
Интернет — 1 ой.
Барчаси амалиёт билан
Ётоқхона мавжуд.
Ўқини туғатганларга ДИПЛОМ берилади.

Манзил: Юнусобод тумани 3-мавзо 1-уй 31-хона. Мўлжал: Юнусобод дехон бозори орқасида.

Тел: (8 371) 221-17-95, 221-77-72, 225-97-93 (18⁰⁰ дан 22⁰⁰ гача).

Филиал манзили: Хамза тумани Фарғона йўли кўчаси, 4-уй 40-хона. Мўлжал: Қўйлик кийим бозори рўпарасида.

Тел: (8371) 295-97-82, +99897 785-90-30 (қундузи)

«ZENN-SHANS»

нодавлат таълим муассасаси

Абитуриентларни олий ўқув юр்த.ларига ўқишга кириш учун қуйидаги фанлар бўйича тайёрлайди: кимё, биология, она тили ва адабиёти, математика, физика, тарих, инглиз, рус ва немис тили. Машгулотларни фан докторлари, фан номзодлари ва дарсқилар муаллифлари олиб борадилар.

Марказ дарсларнинг юқори даражали сифатига нафолат беради. Назарий ва амалий машгулотлар махсус чуқурлаштирилган дастурлар асосида ҳамда «Ахборотнома»лар, имтиҳон вариантлари бўйича ўтказилади. Ҳар бир фан ҳафтаига 3 марта 2 соатдан дарс жаъвалига киритилади. Марказдан барча зарур дарслик ва ахборотномаларни сотиб олиш мумкин.

Машгулотлар сентябрь ойидан 1 августгача — 11 ой давом этади. Дарслар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Охириги беш йилликда абитуриентларимиз 85-90% ўқишга қабул қилинди.

Натижалар билан марказда танишиш мумкин. Шунингдек, ушбу илмий ўқув марказида рус, инглиз ва немис тилини ўрганиш курслари ҳам бор.

МАНЗИЛ: Тошкент шаҳри, Юнусобод тумани, 2-мавзо, 14-а уй (9 қаватли бинонинг 1-қавати).

Мўлжал: Юнусобод, «Универсам» бекати, Юнусобод дехон бозори қаршисида. «Ўктамбанк» ёнида.

ТЕЛЕФОНЛАР: 8(371) 221-35-56, 221-86-09.

ҲИКМАТ ИЗЛАГАНГА
ҲИКМАТДИР ДУНЁ

Бошингизга мушкул иш ва ташвиш тушганда одамларга меҳр-муҳаббатлироқ бўлиб қоласиз, ammo давлату неъматларга эришганингизда бағри-тошликка мойиллик сезасиз.

Гуноҳкор бандаларга сadoқатли бирор кимса бўлмас.

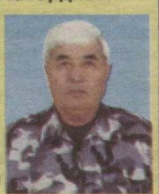
Кўпчилик одамларнинг юраги пешонасидан ҳам кичикроқ бўлади.

Абул Қосим Маҳмуд аз-ЗАМАХШАРИЙ

Ҳурмати
Ражабойи Авазбердиев!

Қутлуг 60 ёшингиз муборақ бўлсин! Сизга узок умр, мустаҳкам соғлиқ тилаймиз. Оила аъзоларингиз

Муҳаббат,
Файзулло, Шайдо.
Хоразм вилояти
Питнак шаҳри

Ёмғир шиваларди. Қиз бир соатига, бир яқинлашиб қолган автобуснинг рақамига қараркан, бекатдаги ўриндикка ҳолсизгина суяниб ўтирган кампир томон ўгирилмасангирди.

— Ҳой, имилмасангир-чи, амаллаб чиқиб олмасак, дарсга кечикамиз...

Дугонаси шошилтирар, қизни эса нимадир ортага тортқиларди.

— Бувижон, нега ғамгин ўтирибсиз, — қариянинг ёнига яқинлашаркан сўради у салом берганча. — Балки бирор ёрдамим керакдир?

— Қизим, неча кунки бошимни кўтаролмай ётудим. Уйга дўхтир чақиртирдим, шифонага йўлланма бериб кетди. Охири зўрга ўрнимдан туриб йўлга чиқдим. Қарасам, нафақа пулим ҳам тугаган. Автобусга чиқиб олсам-ку, ҳайдовчилар инсоф қилиб олиб бориб қўйишар, шунгайм дармоним бўлмаяпти-да, болам...

Қиз бу гапларни эшитиб, дугонасига эргашиб кетмагани учун ич-ичиндан қувонди. Кампирнинг сумкасини олди-да, уни суганча автобус томон юрди. Манзил олисгина экан, кампир автобус ҳар тўхтаганида деразадан атрофга бурилиб-бурилиб қарар, одамларнинг орасидан кимларнидир қидирарди, чамаси.

— Сенга ҳам юк бўлдим-да, — деди ниҳоят ёнидаги бўшаган жойга қизни имларкан. — Бу кишининг ҳеч кими йўқмикин, деб ўйлаётгандирсан-а, болам? Йўқ, ўғлим-қизим, набираларим бор. Лекин ҳаммаси ўз ташвишидан ортмайди. Неча кундан буён йўлларига кўз тикаман. Ўғлим катта жойда ишлайди, қизим эрининг қўлига қараган одам-да...

Буви сўзларкан, киприкларида илиниб турган ёшни яширмоқ бўлиб нигоҳларини яна дераза томонга олиб қочарди.

Онахонин касалхонага жойлаштириш жуда осон кечди. Ширинсўз ҳамширалар аввал ҳам бу ерда даволаниб кетган «хола»ларини дарҳол таниб, жой ҳозирлаб беришди.

— Сени тарбиялаган ота-онангга минг раҳмат, қизим! — кампир қўлларини очиб уни узундан-узок дуо қилди. Пешонасидан ўпиб, сочларини силаб қўйди.

Қиз касалхонадан чиқиб кетаркан, дунёда ундан бахтиёр одам йўқ эди гўё. Унинг кўз олдида қишлоқда яшайдиган момоси келаверар, «Она қизим, мени соғинсанг, яхши кўрсанг, одамларга яхшилик қил. Сен бировларни сийласанг, мени ҳам кимлардир сийлайди» деган гаплари эса қулоғининг остида жаранглайверарди. «Моможонгинам, бугун албатта сизни кимдир хурсанд қилади. Чунки мен сизни соғиндим, кичкинагина яхши иш ҳам қилдим», дея ўз-ўзига шивирларди қадамларини тезлатиб. Лекин...

У мактабга етиб келганида синфдошлари тўртинчи со-

атга киришган, ҳамма гапларни дугонасидан эшитган қўтувчисининг қовоғи солиқ, синфдошлари эса алланечук ёт қараш қилишарди.

— Ўқш сенга ўйинчоқми? — муаллимасининг биринчи сўроғи шу бўлди. — Агар у кампир сенга бирор ёмонлик қилганида ким жавоб берадди? — Устози шундай дейишга деди-ю, кейин секин қўшиб қўйди: — Ким билади дейсан, яна...

Унинг боқишларида иккиланиш аралаш яширин ҳавас ҳам йўқ эмасди.

— Ўзича қаҳрамонлик кўрсатмоқчи бўлган-да, — гап ташлади синфдошларидан бири. «Гур» этиб кулгу кўтарилди-ю, бу овозни кўнгликкина қизнинг «Хўш, бугун у қилган ишнинг нимаси ёмон экан? Қани, айтинг, қайси бирингиз бировга яхшилик қилгансиз?» деган танбехли эътирози босиб кетди.

... Ўйлаб қарасангиз, ҳаётдаги ҳамма нарсаси — муносабатлару қарашлар, фазилатлару қусурлар, йўқотишлару топишлар ўртасида кўзга кўринмас ришта борга ўхшайди. Бу риштанинг чигалларини эса бефарқлик, лоқайдлик, худбинликдек иллатлар ҳамиша чувалаштиргандан чувалаштираве-ради. Шундоққина ёнимизда кимдир қисматнинг аччиқ синовлари билан юзлашиб, ўз ёғида ўзи қоврилиб яшайди. Биз эса унинг дардида шерик бўлишдан ўзимизни тортамиз. Энг ёмони, болаларимизни ҳам шундай тарбия қилишга, эшигидан нари ўт олиб кетса-да, жонига озор бермасликка ўргатиб қўйяпмиз. Албатта, ота-она борки, фарзандим деб яшайди, вужудига бир тикан киришини истамайди.

Аммо биз уларни ўзгаларга яхшилик қилиш, ийоний, севиш, қадрлаш каби муносабатлардан қўчириб қўяпмиз. «Бегонага қарз берма, сирингни айтма, ўзингни бил, биров билан ишинг бўлмасин...»

Охир-оқибат, кўчага чиққан фарзандимиз ҳамма нарсаси иккиланиш билан қарайди. Кўнглидаги болаларча беғубор туйғулар ва «ўғитлар» унинг эндигина шаклланиб бораётган қарашларини алғов-далғов қилиб ташлайди. Тўғри, одамзот ҳар қадамда ўз эҳтиётини қилиб яшагани яхши. Бу нуқтада эса «ок-қорани ажрата билмоқ» тушунчаси ёрдамга келмоғи мумкин. Демак, яхшилик ва яхши ишларни, ҳуш фазилатларни унутмаганимиз ҳолда, дилбандларимизга ақлу фаросат тарбиясини ҳам беришимиз зарур. Йўқса, ҳўлу қуруқ бараварига ёниб, биз бир-биримизга фақат совуқ жилмаювчи, учрашганда кўнглида бир хавфсираш туйғувчи, шунчаки юзаки мулозаматлар кўрсатувчи қиёфаларга айланиб бораверамиз. Кўнглимизни бировга ёра олмаймиз. Ўзгаларнинг

дардини тинглашга эса ярамаймиз. Оқибат аталгувчи буюқ қудрат эса юраклардан жой тополмай узоклашгандан узоклашаве-ради. Бу ўзлигини миздан беғоналашиш эмасми-кан, аслида?!

Халқимизнинг ҳеч бир миллатда учрамайдиган ғаройиб улугликлари, беғубор фазилатлари бор. Албатта, ота-она, жон-жиграларга оқибат кўрсатмоқ одамлиқнинг ибтидосидир. Лекин инсон айна пайтда юртнинг, жамиятнинг бир аъзоси. У эл ичида яшайди. Демак, ўз-ўзидан юртга, жамиятга нисбатан оқибатли бўлиш шарти юзга келади. Назаримда, оқибатнинг илди-зига болта уриб турувчи иллат — худбинлик, бепарволик, лоқайдлик. Ана шу қусурлар доимо яхшилик ва инсон ўртасига тўсиқ ташлайди. Қалбдан қалбни йироқлаштиради.

Ватанга оқибат кўрсатмоқ ҳақида гапирдик. Бу жимжимадор иб-р а эмас.

ЯШАСИН ОҚИБАТ!

Дейлик, сиз ўзингиз орзу қилгандан-да тўқисроқ ҳаёт кечираяпсиз. Бунинг асоси, тағзияларини ҳам фарқлай олмайсан киши. Жуда ҳиссиз кимсаларга айланиб қолгандек гўё», деди ачиниш билан.

Ҳа, биз бугун дунё билан бўйлашапмиз. Лекин унутмаслигимиз керакки, жаҳон аҳли бўйлаша олмайдиган бойликларимиз жуда кўп. Булардан бири ОҚИБАТдир. Бугун биз унинг қамайиб бораётганига қайғурмасак, эртага йўқотиб, тополмай қолишимиз турган гап.

— Пул деган нарсаси ёнингда ҳам туриши керак экан-да. Чўнтагимда бўлса совуриб юбораман деб уйга ташлаб чиққандим. Бугун шундай керак бўлдики, — ҳаяжон билан қизиб келди қўшим. — Биласизми, бу яқинда бунчалар суянмаган эдим. Хуллас, ишга шошиб кетаётсам, бир чол қаршимдан чиқиб, бир манзилни сўроқлади. Борар жойимиз яқин экан. Бобо йўл-йўлақай ўтган-кетганлардан гапириб, бошига иш тушиб, сарсон бўлиб қолганини, шу ташвиш-

Оқибатнинг кўринишлари хилма-хил. Лекин маслағи битта — Яхшилик. У эзгуликларга йўл очувчи бир элчидир. У эҳтимол, қачонлардир кўрсатилган сийловларнинг жавоби бўлар, балки адоватларни унуттирувчи кучга айланар, балки дилларга бурчдорлик ҳиссини жойлар... Барибир унинг борар манзили юракдир, юракларни ҳароратга тўлдирувчи, ёритувчи нурдир.

...Хорижий мамлакатлардан бирида бўлиб қайтган танишим: «Тўғри, у ёқда яшаш, ишлаш, дам олиш бир қарашда жуда ёқимлидек туюлади, лекин одамлар ўртасидаги оқибатга ўт кетганга ўхшайди. Муносабатлар, муомала жуда совуқ, ҳатто бинолару жиҳозларнинг кўрки-

лар билан юриб, кўпчилик билан учрашгани, баъзиларнинг вазифасига юзаки қараш босис ишлари қўзилиб, пули ҳам тугаб қолганини айтиб берди. Разм солиб қарасам, кўпни кўрган бамаъни қария экан. Оқиқиб, ҳориб кетгани шундоққина сезилиб турарди. У кишини кўярда-қўймай ишхонамиз ёнидаги ошхонага олиб кириб, бир чойнакка чой, ул-бул буюрттирдим. Отаҳон чойни мириқиб ҳўплаб-ҳўплаб ичар, кексаликнинг болаликка яқинлиги шундоққина қаршимда намоён бўлиб турарди. Бободан кутиб туришини илтимос қилиб, идо-рага кириб чиқдим. Воқеани эшитган ҳамкасбларимдан

баъзилари энса қотирди. Айримлари эса сумкаларини қавлашга тушишди. Ётмаганига ўзим қарз-ҳавола, у кишини водий томонга қўзатиб қўйдим. Отаҳон кета туриб мени қайта-қайта алқади: «Қизим, агар катталар ишимни тез битириб беришганида сенга ҳам ташвиш бўлмасдим. Курсига ҳам оқибат кўрсатиб ишлаш керак, йўқса бир кун иш уюли тутлади. Аттанг, кўпчилик бунни унутиб қўйибди-да... Ҳай болам, мени қўллаганинг ўзинга юз баробар бўлиб қайтсин...» деди такрор-такрор. Қизик, мартабага, касбга оқибат кўрсатиш ҳақида ўйламаган эканман. Бугун жуда бошқача ишладим...

Қўшимнинг қувончи менга кўчди. «Йўқ, оқибат йўқолмаган. У ҳали бор. Фақат қўрсат борида мудроқ диллардаги оқибатни уйғотмоқ керак. Бунда қаламининг ҳам ҳиссаси катта...» дерди ёришиб бораётган кўнглимга тасалли берганча эшигимдан кириб келган Оқибатнинг гўзал чехраси.

Ойбуви ОЧИЛОВА,
журналист.

Амаким махфий васиятнома расмийлаштиргани ва менга ҳам айрим мулкларини мерос қолдирганини айтди. Шу ҳақда аввалроқ ўзимга маълум қилиб қўйса, васиятноманинг махфийлиги йўқоладики?

Ш. Қосимова,
Қарши шахри.

— Васиятнома ҳам бошқа нотариал ҳаракатлар сингари сир сақланиб, уни ошкор этиш тақиқланади. Кейинчалик

ВАСИЯТНОМА СИР САҚЛАНСА...

васият қилувчи васиятномага ўзгаришлар киритиши ёки бекор қилиши ҳам мумкин. Лекин бу маълумотлар ҳам сир сақланади. Хизмат вазифасини бажараётган шахслар ҳам сирни ошкор этишга ҳақли эмас.

Васият қилувчининг хоҳишига кўра, нотариус васиятномани мазмуни билан танишмаган ҳолда тасдиқлаши ҳам мумкин. Бу махфий васиятнома дейилади.

Уни васият қилувчи ўз қўли билан ёзиб, шахсан имзолаши шарт. Бу васиятнома нотариус ҳамда икки нафар гувоҳ иштирокида конвертга солиб елимланади, устига гувоҳлар имзо қўйиб, ўз исм-фамилиялари, доимий яшаш жойларини ёзиб қўяди. Шундан сўнг бу конверт гувоҳлар ва нотариус иштирокида бошқа конвертга солиниб елимланади. Васиятноманинг тасдиқланиш жара-

ёнида васият қилинаётган мулкка нисбатан эгаллик ҳуқуқи талаб этилмайди. Юқоридаги ҳолатдаги каби васият қилувчи ўз хоҳиши билан васиятнома ҳақида қариндошини хабардор қилса ҳам, ушбу ҳужжатнинг махфийлиги йўқолган деб ҳисобланмайди.

Саволга Қарши шаҳар
2-сонли ДНИ нотариуслари
Санобар УМАРОВА ва
Темур ХУЖАМКУЛОВ
жавоб берди.

СПОРТ...СПОРТ...СПОРТ...

ЁШЛАРИМИЗ «Д» ГУРУХИДАН ЖОЙ ОЛДИ

Ўзбекистон футбол федерацияси таркатган маълумотга кўра, мамлакатимиз ёшлар терма жамоасининг 22 ёшлилар ўртасидаги Осиё кубоги саралаш ўйинларидаги рақиблари маълум бўлди.

Унга кўра, вакилларимиз Иордания, Яман, Бангладеш ва Непал ёшлари билан «Д» гурухидан жой олди. Энг кучли гуруҳ сифатида «Е» гуруҳини кўрсатиш мумкин. Осиёнинг икки етакчи терма жамоаси — Австралия ва Япония бир гуруҳда баҳс олиб боради.

ТАЙЁРГАРЛИК АВЖИДА

Янги футбол мавсумига тайёрланиш учун бир неча клубларимиз ўқув-машғулот йигинини хорижда ўтказишмоқда.

Туркияда шуғулланаётган «Насаф» ва «Бухоро» жамоалари навбатдаги ўртоқлик учрашувида Украина ва Россия футбол клубларига қарши майдонга тушди.

Илк маротаба Осиё чемпионлар лигасида тўп сурадиган Қаршининг «Насаф» жамоаси Анталияда Украина премьер лигаси вакили — Полтаванинг «Ворскла» жамоасига қарши тўп сурди.

«Аждарлар» устунлигида ўтган учрашувнинг биринчи бўлимида «Насаф» да кўриқдан ўтаётган сербиялик легионер Братислав Ристич рақиб дарвозасини ишғол этди. Шу ҳисоб ўйин охиригача ўзгармади.

«Насаф» футболчиларининг «Металлург-Кузбасс» (Россия) жамоасига қарши беллашувида Шухрат Мирхондиров томонидан киритилган гол эвазига 1:1 ҳисобида дуранг қайд этилди.

«Бухоро» футболчилари эса илк ўртоқлик учрашувида Запороженин «Металлург» жамоаси билан куч сынашди. Баҳс 3:2 ҳисобида бухороликлар фойдасига ҳал бўлди.

«Бунёдкор» йигини тугатиб, юртимизга қайтган бўлса, Ҳузорнинг «Шўртан» жамоаси Анталиянинг Белек шаҳрида машғулотларни бошлади.

КЛИЧКО РАҚИБНИ МЕНСИМАДИ

Кеча Германиянинг Мюнхен шаҳрида боксининг WBC йўналиши бўйича ўта оғир вазндаги жаҳон чемпиони Виталий Кличко ва Дерек Чизор иштирокида матбуот анжумани ўтказилди.

«EVROSPORT» сайтининг хабарига кўра, анжуманда Кличко рақибига қарата «Тўғри, сен ўжарсан, жангга ташна-сан, аммо бир нарсасан»

ни билиб қўй, рақибингни нотўғри танлагансан».

Маълумки, Кличко ва Чизор ўртасидаги чемпионлик жанги 18 февраль кuni Мюнхен шаҳрида бўлиб ўтади.

Интернет материаллари асосида
Илҳом ЖУМАНОВ тайёрлади.

ЖИЯНЛАРИМГА ИШОНГАНДИМ

— Алло, тахририятми?

— Худди шундай, эшитамиз.

— Қорақалпоғистондан кўнгирок қилаялман. Исимим Адолат. Ёшим 50 да. Фарзандим йўқ. Маълумотим ўрта махсус.

— Турмуш ўртоғингиз билан ажрашганмисиз?

— Йўқ, қазо қилган. Аликул ака билан севишиб турмуш қургандик. Бизларга фарзанд кўриш насиб этмади. Ундан ажраб қолганимда 36 ёшда эдим. Онам «Ёш умрингги ҳазон қилмай қайта турмуш қургин», деб кўп насиҳат қилди. Мен эса «Ўн олти йиллик турмушимда фарзандли бўлмадим-ку!» дердим. Ўшанда укаларимнинг болаларига бор меҳримни берсам, улар мени ташлаб қўймас деб калта ўйлаган эканман. Ўтган йилларимни энди, афсуски, ортга қайтариб бўлмайди. «Оила ва жамият» газетасини ўқиб умидландим. Ўзимдай ёлғизлик азоби қийналган, диёнатли одам учраса, турмуш курсам деган ниятдаман.

— Қаерлик инсонга турмушга чиқмоқчисиз?

— Қайси вилоятдан бўлса ҳам, ёшимга мос, мени тўғри тушунадиган, иймонли киши бўлсин.

— Адолатхон, хат орқали хужжатларингизни бизга жўнатинг, имкон қадар ёрдам берамиз.

АКАМ ЁЛГИЗЛАНИБ ҚОЛДИ

«Отам бевакт қазо қилган, Анвар акам онамга суянчик, бизларга бош бўлди. Эндигина ўн етти ёшга кирган акам кечани кеча, кундузни кундуз демай ишлади. Унинг уйдабуронлиги туфайли бизлар қийинчилик кўрмай воғга етдик. Келинкойимни ҳам онам ўзи танлаганди. Онам «Ўғлим, кўз остингга олганинг бўлса айт, сенинг бахтинг — менинг қувончим, жон болам», деса-да, акам «Ойи, сизга маъқул келган қизга уйланаман», деб туриб олган. Зухра ке-

линойим қадами кутлуг келиб, биримиз икки бўлди. Ховлимизнинг бир парча жойи ҳам қуруқ қолмай, гулу райхонга бурканди. Ёпган нонига, уй тутига қўшилларнинг ҳаваси келарди. Кетмакет жиянларим туғилди. Бизлар ҳам яхши жойларга келин бўлдик.

Келинойим ниҳоятда меҳрибон, очик кўнгил аёл эди. Бедаво дардга чалиниб жони қийналганда ҳам, кўргани келсам, ҳазил гапини қўймай: «Ўртамиздаги

қайн-қайинзор ўрмонини йўқ қилганмиз, нақ синглимиз ё шубҳангиз борми?» дегувчи эди. Мени туғишган синглисидан ҳам зиёд кўрарди. Тўйим бўлаётганида қўлимиз қисқалик қилиб қолганди. Келинойим онамнинг жонига ора кириб, ўзининг бор сепини менга берганди. Шундай меҳрибон келинойимдан айрилиб қолганимизга, мана, тўрт йил бўлди. Беш жиянимни ҳам уйли-жойли қилиб улгуришган эди. Шунисига ҳам шукр...

Акамнинг ёши 61 да. Маълумоти ўрта-махсус. Нафақада. 55 ёшгача бўлган, у кишининг қадрига етадиган, уйим-жойим дейдиган, бефарзанд ёки

фарзандлари ташвишдан қутулган аёл учраса, хабар берсангиз.

МЕХРИНСО,
Тошкент шаҳри.

ТУП ҚЎЙИБ, ПАЛАК ЁЗСИН

Қизим Гавҳарга совчи қўйган йигитлар орасидан Искандарни танлаб хато қилганимизни кеч тушуниб етдик. Ота-онаси баъмани одамлар эди, қуш уясида кўрганини қилади-да, дебмиз. Лекин у кўморбоз чиқиб қолди. Ўтиб келган кунни оилада байрам, ютқазган кунни ҳатто ота-онасини ҳам танимас экан.

Турмуш ўртоғим арқонни узун ташламай, бир қарорга келди-қўйди. Қизимиз қонуний ажрашди. Қудалар бизга тўхмат тошини отишди. Ёмишки, Гавҳар тутқанок экан. Қўшимизнинг хотини вафот этган ўғлига узатмоқчи бўлиб турган эдик. Бўлажақ куёвини Искандар айнитди, фотиҳа бузилди. Қизимнинг турмуши омадсиз бўлганига бир қуйсам, бу ахволга минг қуйдим. Эл оғзига элак тутиб бўлмайди-ку!

Ҳар банданинг боласи бахтдан тинсин экан. Умид билан «Оила ва жамият» газетасига хат ёздим. Мурожаатим жавобсиз қолмади. Тошкент вилоятида яшайдиган, хотинидан ажрашган Абдурахим деган йигитнинг телефон рақамини беришди. Сўраб-суриштирдик. Тақдири қўшилиб оила куришди. Абдурахим меҳнаткаш, зарарли одатлардан холи, орзу-ҳавасли инсон экан. Илоҳим, энди Гавҳарим борган жойида туп қўйиб, палак ёзсин. Сизларни умрим борица дуо қиламан.

ХАЙИТГУЛ хола,
Бухоро вилояти.

ТАХРИРИЯТДАН:

«Бахтли бўлинг» рукнига хат йўллаётган ёки бевосита мурожаат қилаётган фуқаролар паспорт нусхаси ва яшаш жойидан (маҳалла кўмитасидан) маълумотнома тақдим этишлари шарт. Шунингдек, ажрашганлар бўлса, суд қарорининг нусхасини топширишлари талаб этилади.

МУРОЖААТ УЧУН ТЕЛЕФОН: 234-25-46

Табиат — дорихона

ДАЛАЧОЙ

Далачой (зверобой) Утидан тайёрланган қайнатма ва дамппа бронхит, астма, грипп, теридagi оқ доғлар (впитого), холангит, холецистит, сўзак, буйрак тоши, қин ва бачадон хасталиғи ҳамда яна кўпгина касалликлардан халос бўлишда фойдаланади.

Бронхиал астмада (юқори нафас олиш йўли шамоллашида, нафас қисилишида, ўпка шамоллашида, зотилжамда) далачой ўти билан бирга тирноқгул, ялпиз баргидан бир чой қошиқдан олинади. Уч стакан қайнаган сувда икки соат дамланади. Сўнг сузгичдан ўтказилиб, овқатдан кейин уч маҳал ярим стакандан ичилади. Даволаш муддати 20–30 кун.

Гриппда: 100 грамм далачой устига ярим литр ароқ қуйиб, қоронғу жойда 36 соат тиндирилади (вакати-вакати билан чайқатиб турилади). Сўнг сузгичдан ўтказилиб, бир ош қошиғини бир стакан қайнаган сувда суялтириб, қунига 3 маҳал бир ош қошиқдан истеъмол қилинади.

Пешоб ҳайдашда (буйрак, пешоб йўллари, ўт пуфак шамоллашида, майда қум ва тошларни эритиб туширишда): Далачой пол-пола, тоғ райхони, бўймадор, жўхори попуғи, эрмоннинг қуритилганидан бир ош қошиқдан олинади. Яхшилаб аралаштириб, устидан 4 стакан қайноқ сув қуйиб икки соат дамлаб қўйилади. Сўнг сузгичдан ўтказиб, 3 маҳал овқатдан ярим соат олдин ярим стакандан ичилади.

Терида оқ доғ пайдо бўлганда: 1,5 чой қошиқ далачой ўти устига бир стакан қайноқ сув қуйиб ярим соат давомида дамланади. Сўнг сузгичдан ўтказилиб кун давомида ичилади. Ёки теридagi оқ доғларга дахлама шимдирилган пахта (промочка) қўйилади.

Холангит, холециститда: бир ош қошиқ далачой ўти устига бир стакан қайноқ сув қуйиб, 15 дақиқа қайнатилади. Совигач, сузгичдан ўтказилиб, чорак стакандан 3 маҳал ичилади.

МУХАЙЙ АБДУЖАББОРОВА,
доришунос.

Уй бекаларига

ЮЗ УЧУН МАЛҲАМ

Никоблар учун терисини парварিশлаш учун уй шароитида амалга ошириладиган энг қулай, энг оммабоп муожага саналади. Бундай малҳамлар таркибига қараб терини озиқлантиради, рангини тозалайди ва қон айланишини яхшилашга ёрдам беради. Уларни қўллашда қуйидагиларга эътибор қилинг:

1. Малҳам суртишдан олдин юз терисини яхшилаб тозаланг.
2. Никоблар 15–20 дақиқа қўйилади.
3. Юз териси қуруқ бўлса, муожадан сўнг, албатта, озиқлантирувчи никоб суртиш керак.

Ажинли, сўлғин юз териси учун никоб

1 ош қошиқ бодирин шарбати, 1 ош қошиқ сметана, 2 томчи атиргул суви қўшилиб, яхшилаб кўпиртирилади ва юз терисига қалин қилиб суртилади.

Терини тозаловчи, майинлаштирувчи никоб

Идишга сули ёрмаси, зайтун ёғи, илитилган суддан бир ош қошиқдан ва иситилган асалдан бир чой қошиқ солиб, қўшиб аралаштирасиз. Сўнгга юзингизга суриб, 15–20 дақиқадан сўнг ювиб ташлайсиз.

ГУЛНОЗА БОБОЕВА тайёрлади.

Муқаддас китобларда «Фарзанд инсонга авайлаб-асраш, пиллаш, одошлаш, ватанпарвар ва меҳнаткаш қилиб тарбиялаш учун берилган», дейилган. Аллоҳларимиз бу ҳаёт ҳақиқатига азалдан чуқур амал қилиб келганлар. Ҳозирги кунда ҳам бу ота-оналаримиз, устоз-мураббийларимиз, маҳалла аҳли, қўйингки, жамиятимиз олдида турган энг долзарб масалалардан саналади.

Бир манабда ўқигандим: рухшунос-педагогларнинг фикрича, шахснинг шаклланишида у яшаётган муҳит 40 фоиз, ирсият 15 фоиз, тарбия эса 45 фоиз улушга эга бўларкан. Шундай экан,

деганда Расулжон уйга кириб келди. Ай-тишнча, бир дўстиникида тунаб юрган эмиш. Хўш, кун бўйи қаерда, кимлар билан юрган? Нима билан машғул бўлган? Сўрасак, айтмади...

Энди унга қандай муомала қилишни билолмаямиз: жазоласак, яна уйдан қочиб кетади, ўзимизни ҳеч нарса бўлмагандек тутсак, танлаган йўлим тўғри экан, деган хулосага келади...

Орадан бирор ҳафталар ўтгач, ўша аёл маҳаллага чиқди.

— Опа, сиз маҳалламиз фаолларидансиз. Қолаверса, анчадан буён болалар билан ишлайсиз, уларнинг феъл-атворини яхши биласиз. Бир масалада маслаҳатингиз керак бўлиб қолди, — деди кўларимга умидвор боқиб. — Тунов кунни ўғлимнинг ётоғидан кундалик

Тарбия сабоқлари

жонимга айтиб бермоқчи эдим, ишга кеч қоляпман, ўқитувчинга айтиб берарсан, дея шошиб чиқиб кетди. Онам уй бекаси бўлсалар, қанийди...

Бугун синфдошим Фаррух иккимиз деворий газета чикардик. Аниқроғи, уни ўзим тайёрладим: мақолаларини ҳам мен ёздим, расмлар билан безатдим. Устоз бу ишни Фаррух иккимизга топширгани боис унинг исмини ҳам ёзиб қўйдим. Ўқитувчимиз аълочи бўлгани учун, фақат Фаррухни мактади. Мени бир оғиз ҳам тилга олмади... Ўртача ўқийдиган ўқувчи номини олдинги,

ИШТАҲА ВА ЧАНҚОҚ КАСАЛЛИГИ

Тиббиётда "булимия" деган хас-талики бор экан. Бу касаллик шуниси билан ғалати ва кўрқинчлики, унга чалинган одамни қониқтириб бўлмас даражадаги иштаҳа безовта қиларкан. XIX асрга оид битикларда Лондондаги Бартоломью шифохонасида даволанаётган бир аёлнинг ғайриоддий иштаҳаси ҳаммани ҳайратга солгани ёзилган. Аёл бир кунда уч буханка нон, уч фунт (1,5 кг) гўшт, бундан-да кўп микдорда сабзавотлар, бир фунт (0,45 кг) донли маҳсулотлар, 20 стакан сув истеъмол қилган. Америкалик доктор Смит ўз мақолаларида бошқа бир ғалати далилни келтиради. Унинг ёзишча, 105 фунт (48 кг) вазни бир болакай бир кунда 15 соат тинимсиз овқат еб ўтирган. Кечалари 8-9 марта ҳожа тга чиққан. Бир йилда унинг вазни 284 фунт (128 кг)га етган ва семириш жараёни кунига ярим фунт тезлик билан давом этаверган. Тинимсиз овқат тановул қилиб туришига қарамай болани тинимсиз очлик ҳисси безовта қилган.

Яна шунга ўхшаш бир ёқимсиз касаллик "полидипсия" деб номланади. Унга чалинган киши доимий чанқоқни ҳис этади. Уч яшар болакайнинг касаллик тарихида бир кунда уч челақ сув ичгани ҳақида ёзишган. Инглиз доктори Сэр Мак Кэнзи, бир кунда тўрт челақ сув ичган аёлни эслади. Бир сафар бу аёл тиббий комиссия кўриги олдиндан 10 соат мобайнида 13 челақ сув ичган экан. Аммо шунда ҳам чанқашда давом этган.

Булимия касаллиги ирсий бўлиши ёки факуллода кўркүв, асабийлашиш туфайли юзага келиши мумкин экан. Полидипсия эса қандли диабетга мойил одамларга кўпроқ хавф солади.

Соғлом турмуш тарзи орқали бу ёқимсиз хасаликлардан йироқ бўлиш мумкинлигини унутманг!

Наргиза СИДДИҚОВА
тайёрлади.

«Оила ва жамият» газетаси таҳририяти жамоаси Ўзбекистон журналистлари ижодий уюшмаси аъзоси Қурбон Эшматовга қизи

Арофатнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади

Феруза ЖАЛИЛОВА,
журналист.

БОЛА АЗИЗ, ОДОБИ ЭСА...

фарзандларимизнинг келажақда қандай инсон бўлиб камол топишлари ҳар жиҳатдан оиладаги муҳитга, мактабдаги таълим-тарбияга боғлиқ. Миллий қадриятларимиз, урф-одатларимиз илдиз отадиган маҳалла аталмиш яна бир жиҳат борки, ёш авлод тарбиясида унинг ўрнини ҳеч бир нарса билан алмаштириб бўлмайди. Зеро, мамлакатимизда Президентимиз раҳнамолигида олиб борилаётган изчил сиёсатнинг устувор йўналишларидан бири ҳам оилаларни ҳар томонлама муштаҳамлаш, ёшларни баркамол қилиб тарбиялашдан иборат. Оилалар тинч бўлса, маҳаллаларимизда осойишталик, ҳамжиҳатлик барқарор бўлади. Чунки маҳалла ҳам митти бир ватандирки, бу ерда умргузаронлик қилаётган инсонлар бир-бирларининг тақдирига масъулдирлар. Ёш оилаларда учрайдиган бола тарбияси борасидаги айрим муаммолар кўп йиллик ҳаёт тажрибасига эга оқсоқол-кайвониларнинг доно маслаҳатлари, йўл-йўриқлари билан ижобий ҳал этилганига кўп бора ғувоҳ бўлганмиз.

Маҳалламиздаги ёш, зиёли хонадонда содир бўлган бир воқеани олайлик. Кўпчилик ҳавасманд бу кўргонда икки қиз, бир ўғил камол топаётти. Яқинда шу уй бекасини бироз тушкунроқ кайфиятда учратиб қолдим. Сабабини сўрасам, бир дарддаш топиламай турган экан чоғи, муаммоларини тўқиб солди:

— Ўзингиздан қолар гап йўқ, ўғлимиз Расулжон ёлғиз бўлгани учун бироз эркакроқ ўсди. Тунов кунни ўқитувчиси кўнгироқ қилиб, бир ҳафтадан буён мактабга бормайётганини айтса, ҳайрон бўлиб қолдим. Сабабини ҳар кун эрталаб мактабга кузатиб қўяман. Дарсдан кейин спорт машғулотларига бордим, дея кунни кеч қилиб келарди. Маълум бўлишича, у салкам бир ойдан буён машғулотларга қатнамай қўйган экан. Азбаройи жаҳлим чиққандан бу ҳолнинг сабабини ҳам сўрамай, ўғлимни уриша кетдим. Кечкурун ишдан қайтган дадаси эса бу «хушхабар»дан асабийлашиб, уни калтак билан бошлаб «сийлади». Ўғлимиз аразлаб кўчага чиқиб кетди-ю, ўша кунни уйга қайтмади. Эртасига ҳам, индинига ҳам Расулжоннинг дарағи бўлмади. Бу орада отаси иккимиз, у ёқда буваларию, бувилари хавотирга тушиб адоий тамом бўлдик. Уч кун

дафтарини топиб олдим. Уни ўқиб, шўхликлари сабабини тушунгандек бўлдим. Мана, ўзингиз ҳам бир ўқиб қўлинг-а, — дея қўлимга бир дафтар тутқазди.

РАСУЛЖОННИНГ КУНДАЛИГИДАН

«Ойим мени жуда яхши кўради, юз фоиз десам ҳам бўлади. Дадам эса сингилларимни 80 фоиз, мени бор-йўғи 20 фоиз яхши кўради. Уларни эркалатиб, мактаб ўтиради. Мени ҳатто «5» баҳо олган кунларимда ҳам мактамайдим.

Бугун 15 апрель — менинг туғилган куним. Ойим чиройли дастурхон безатибди. Бувам, бувим, амма-холларим совға-саломлар олиб келишди. Тортнинг устидаги шамларни пуфлаб ўчираман деб бехосдан каттакан биллур вазани синдириб қўйдим. «Э, каллаварам, кўзингга қарамайсанми, бу вазанинг неча пул туришини биласанми?» дея жаҳли чиққан дадам бошимга мушглади...

Бу энг унутилмас туғилган куним бўлди...

Шаҳар миқёсидаги спорт мусобақасида қатнашиб, биринчилиكنи олдим. Мураббийим, дўстларим табриклашди. Дадам эса мусобақага бориш у ёқда турсин, бир оғиз табриклаб ҳам қўймади. Дўстларимнинг дадалари ҳатто машғулотларга ҳам келишади...

Ўқитувчимиз катта ҳажмли шеърни ёдлашга берди. Эрталаб барвақтроқ уйғониб, бир соатда ёдлаб олдим. Ойи-

интилишининг фойдаси йўқ экан, деган хулосага келдим...

Кундаликдаги қайдларни ўқиб, Расулжоннинг онасига қандай маслаҳат беришни ҳам билолмай қолдим. Бу мавзу мени чуқур уйга толдирди. Касалликни даволагандан кўра олдини олган афзал, деганларидек, фарзандни жазолашдан аввал ўзини бундай тутишига сабаб бўлган омиллар атрофлича ўрганиб чиқилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Менимча, бунга оиладаги муҳит — отанинг ўзи сезмаган ҳолда фарзандларига турлича меҳр кўрсатгани сабаб бўлган. Аслида, оиладаги фарзандларнинг кенжасини кўпроқ яхши кўриш, суюб эркалаш барча ота-оналарга хос хусусият. Лекин биз катталар аҳамиятсиз деб ўйлаган бундай ҳолат эътиборсиз қолган боланинг руҳиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин. У ўзини оилада ортиқчадек ҳис қилади. Фикрларининг ҳам ҳеч кимга қизиги йўқ деб билади ва ўз ўзидан тортинчоқ, камгап бўлиб қолади. Келажақда билганларини айтишга ҳам ботина олмайдиган, журъатсиз инсон бўлиб уलगайди.

Фарзанд тарбиясида мактов, рағбат, эътироф ва эътиборнинг ўрни жуда муҳим. Ўқитувчи ҳам ўқувчисидаги бирор интилишни — майли, у жуда кичик бўлсин — сездими, аъло баҳо ёки бир оғизгина мактов орқали рағбатлантириб қўйиши лозим...

Шулар ҳақида ўйлар эканман, қўшни аёлга айтар гапларимни топгандек бўлдим. Эртаси кунни маҳалла оқсоқоли, фаоллари билан бамаслаҳат Расулжон таҳсил олаётган мактабга бордик. Унинг яқинда иш бошлаган устози билан танишиб, фикр алмашдим, дадаси билан ҳам суҳбатлашдим. Улар юқоридаги фикрларимга қўшилишди...

Донишмандлардан уч бора «Дунёда энг азиз нەъмат нима?» деб сўралганда, уч бора ҳам «фарзанд» дея жавоб беришган экан.

Фарзандларимиз самимийлик, беғуборлик ва мусофолликнинг биз ота-оналарга раво қўрилган бетакрор тим-солидир. Шундай экан, уларнинг моддий эҳтиёжларини қондирибгина қолмай, маънавий камолоти, таълим-тарбияси борасида ҳам зиммаларимиздаги масъулиятни унутмаслигимиз лозим. Зеро, фарзанд азиз, одоби эса ундан ҳам азиз.

Муассислар: Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси, «Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш» ассоциацияси (Болалар жамғармаси) ва «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси

Таҳририятга келган қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди. Реклама материаллари мазмунини учун таҳририят жавобгар эмас.

«Шарк» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41-уй. Босишга топшириш вақти — 15:00. Босишга топширилди — 15:00.

E-mail: oilavajamiyat@sarkor.uz

ISSN 2010-7609

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент — 100000. Амир Темур кўчаси 1-тор кўча, 2-уй. Мўлжал: Олой бозори ёнида

Бош муҳаррир:
Норқобил ЖАЛИЛОВ

Навбатчи муҳаррир — Фаррух ЖАББОРОВ
Саҳифаловчи — Оқил РАҲМОНОВ
Мусахҳихлар — Саидгани САЙДАЛИМОВ,
Гулноза БОБОЕВА

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0169-рақам билан 11.01.07 да рўйхатга олинган. Буюртма Г — 228, Формати А-3, ҳажми 2 табоқ. Адади — 11226. Баҳоси келишилган нархда.

ОБУНА ИНДЕКСИ — 176

Қабулхона: (тел/факс) 233-28-20
Котибият: 234-76-08
Мухбирлар: 233-04-50
«Оила» бўлими: 234-25-46

Web-site: oilavajamiyat.uz

1 2 3 5